

T.C.  
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI  
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ANNENİN DUYGUSAL SOSYALİZASYONU İLE 48-  
72 AYLIK ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME  
BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSU SİLLE

141104009

İSTANBUL, Eylül 2016

T.C.  
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI  
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ANNENİN DUYGUSAL SOSYALİZASYONU İLE 48-  
72 AYLIK ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME  
BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYSU SİLLE

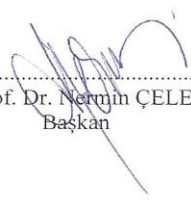
141104009

Danışman Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Handan DOĞAN

İSTANBUL, Eylül 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi  
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,


28.09.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan 14 11 04 109 numaralı Aysu SİLLE ait "Annenin Duygusal Sosyalleşimi ile 48-72 Aylık Çocukların Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki İlişki " başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Gelişim Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

  
Prof. Dr. Nermin ÇELEN  
Başkan

Prof. Dr. Rengin ZEMBAT

(Üye)



  
Yrd. Doç. Dr. Handan DOĞAN  
(Üye)-Danışman

## ÖNSÖZ

Öncelikle bilgilerinden yararlandığım, meslek hayatıma yeni ufuklar açan değerli yüksek lisans hocalarım ve tez süreci boyunca desteğini ve deneyimini esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Handan Doğan'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Evlilik yaşamımızın ilk ayları ile başlayan yüksek lisans sürecinde sabrı ve motivasyon gücüyle her zaman beni destekleyen, umudumu kaybettiğimde bana yeniden çalışma şevki veren, yaşamımın bir parçası olduğu için çok mutlu olduğum eşim İbrahim Cemal Sille'ye çok teşekkür ederim.

En kritik zamanda yardımını esirgemeyen, bana gönülden destek olan arkadaşım Esra İslam'a ve son olarak tüm eğitim hayatım boyunca verdikleri emek, destek ve güven için aileme çok teşekkür ederim.

Eylül,2016

Aysu SİLLE

## ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, annenin duygusal sosyalizasyonu ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 48-72 aylık çocukların anneleri ve okul öncesine devam eden bu çocukların öğretmenleri oluşturmaktadır. 172 anne ve 14 okulöncesi öğretmen çalışmaya alınmıştır. Araştırmanın tüm verileri Kişisel Bilgi Formu, Annenin Olumsuz Duygular ile Başetme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği ile toplanmıştır.

Tanımlayıcı istatistikler için frekans, yüzde dağılımı, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış, verilerinin analizinde ise değişkenler arasındaki ilişkiler için Pearson Korelasyon katsayıları, gruplar arası karşılaştırmalar içinse Kruskal Wallis testi, Post-hoc Mann Whitney U testi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre 48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonun alt boyutları (duygu odaklı, problem odaklı, dışavurumcu, cezalandırıcı, küçümseyici tepkiler) ile çocukların duygu düzenleme becerilerinin alt boyutları (olumsuzluk/değişkenlik, duygu düzenleme) arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, annenin eğitim seviyesi yükseldikçe, çocukların duygu düzenleme becerisinin değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunun da arttığı bulunmuştur. Annenin duygusal sosyalizasyonu alt boyutları ile annenin eğitim durumu arasında da anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Son olarak, çocukların duygu düzenleme becerisinin alt boyutları (değişkenlik/olumsuzluk ve duygu düzenleme) ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; erkek çocuklarının kız çocuklarına göre değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunu daha çok kullandığı, kız çocuklarının ise duygu düzenleme alt boyutunu daha çok tercih ettiği sonucuna varılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Annenin Duygusal Sosyalizasyonu, Duygu Düzenleme Becerisi, Okul Öncesi

## ABSTRACT

The main aim of this study was to determine the relationship between the mother's emotional socialization and children's emotion regulation skills.

The sample of the study was consisted of mothers of 48-72 months old children and the teachers of the children who attended pre-school. A total of 172 mothers and 14 pre-school teachers had participated to this study. In order to collect the data for study a Personal Information Form, Scale of Mothers Coping with Negative Emotions and Emotion Regulation Checklist were used.

For the descriptive statistics, frequency and percentage distribution, means and standard deviations calculated. For the main analysis of the study, relationships between the variables were checked with Pearson's correlation technique while for the group differences Kruskal Wallis test, post-hoc Man Whitney U test and independent sample t-test were conducted.

As a result, it was found that there were significant relationship between subscales of mother's emotional socialization (emotion-focused response, problem-focused response, expressive response, punitive response and minimization reaction) and subscales of children's emotion regulation skills (negativity/variability and emotion regulation). Moreover, it was found that as mothers' education level increase, children's levels of negativity/variability subscale also increase. Mother's emotional socialization subscales were also found to be significantly correlated with mothers' educational level. Finally, when children's emotion regulation skills were compared it was found that while boys' negativity/variability subscales score were higher than girls', girls' emotion regulation subscale scores were higher than the boys.

**Keywords:** Mother's Emotional Socialization, Emotional Regulation Skills, Pre-school.

## İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ .....	ii
ÖZET .....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER .....	v
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. İlk Çocukluk Dönemi.....	3
1.1.1. İlk Çocukluk Döneminin Özellikleri .....	3
1.1.2. İlk Çocukluk Dönemine Kuramsal Bakış .....	4
1.1.2.1. Erikson'un Psikososyal Kuramında İlk Çocukluk .....	5
1.1.2.2. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramında İlk Çocukluk.....	7
1.1.2.3. Freud'un Psikoseksüel Kuramında İlk Çocukluk.....	8
1.1.3. İlk Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim.....	9
1.1.3.1. Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler .....	10
1.1.4. Duygusal Gelişim Kuramları .....	11
1.1.4.1. Davranışçı Yaklaşım .....	11
1.1.4.2. Schater-Singer Teorisi .....	12
1.1.4.3. Cannon-Board Teorisi .....	12
1.1.4.4. James-Lange Kuramı.....	12
1.1.4.5. İşlevselci Yaklaşım.....	13
1.1.5. Duygu Düzenleme Kuramı .....	13
1.1.5.1. İlk Çocukluk Döneminde Duygu Düzenlemelerine Yönelik Araştırmalar .....	16
1.2. Anne Sosyallaşması .....	19
1.2.1. Sosyallaşma Kavramı.....	19

1.2.2.	Duygusal Sosyalizasyon Kavramı .....	20
1.2.3.	Annenin Duygusal Sosyalizasyonuna Yönelik Araştırmalar.....	22
1.3.	Araştırmanın Amacı .....	25
1.3.1.	Problem.....	26
1.3.2.	Alt Problemler.....	26
1.4.	Araştırmanın Önemi.....	26
1.5	Araştırmanın Sınırlılıkları.....	27
1.6.	Tanımlar .....	28
2.	YÖNTEM .....	29
2.1	Araştırma Modeli .....	29
2.2.	Araştırma Grubu .....	29
2.3.	Veri Toplama Araçları .....	31
2.3.1.	Ebeveyn Onam Formu .....	31
2.3.2.	Ebeveyn Bilgi Formu.....	31
2.3.3.	Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ) (The Emotion Regulation Checklist).....	31
2.3.4.	Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) .....	33
2.4.	İşlem.....	35
2.5.	Verilerin Analizi .....	35
3.	BULGULAR.....	37
3.1.	48-72 Ay Arasındaki Çocukların Annelerinin Duygusal Sosyalizasyonu ve Çocukların Duygularını Düzenleme Becerilerine İlişkin Genel Bulgular .....	37
3.2.	48-72 Ay Arasındaki Çocukların Annelerinin Duygusal Sosyalizasyonu ve Çocukların Duygularını Düzenleme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular .....	39
4.	TARTIŞMA .....	48
5.	KAYNAKLAR .....	57
6.	EKLER.....	66
6.1.	Ek-A Bilgilendirilmiş Onam Formu .....	66
6.2.	Ek-B Ebeveyn Bilgi Formu.....	67
6.3.	Ek-C Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği.....	68
6.4.	Ek-D Duygu Düzenleme Ölçeği .....	72



7. ÖZGEÇMİŞ..... 73



## SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

$\alpha$  : Cronbach's Alpha

% : Yüzde

$sd$  : Birden fazla grup olması durumunda serbestlik derecesi

$n/f$  : Bir değer, olayın tekrar eden gözleminin dağılımı (frekans)

$N$  : Örneklemdaki toplam denek/anket yanıtlayanlar sayısı

$p$  : Hata yapma olasılığı

$r$  : Korelasyon katsayısı

$ss$  : Standart sapma

$t$  : t-testi sonucu elde edilen değer

$\bar{x}$  : Bir veri dağılımının aritmetik ortalaması

CCNES: Coping With Children's Negative Emotion Scale

DDÖ : Duygu Düzenleme Ölçeği

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

## TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1 Örnekleme oluşturan anne ve çocuklarına ilişkin kişisel bilgilerin dağılımı (N=172).....	30
Tablo 2.2 Duygu Düzenleme Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizi .....	33
Tablo 2.3 Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizi.....	34
Tablo 3.1 Okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve çocukların duygularını düzenleme becerilerine ilişkin betimsel istatistikler (N=172).....	37
Tablo 3.2 48-72 aylık çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon testi (N=172).....	39
Tablo 3.3 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon testi (N=172) .....	40
Tablo 3.4 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair t-testi (N=172).....	41
Tablo 3.5 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair Kruskal Wallis testi (N=172).....	42
Tablo 3.6 Annenin eğitim düzeyinin hangi grupları arasında çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik post-hoc Mann-Whitney U testi (N=172).....	43
Tablo 3.7 48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyon düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair t-testi (N=172) .....	44
Tablo 3.8 48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyon düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair Kruskal Wallis testi (N=172).....	45
Tablo 3.9 Annenin eğitim düzeyinin hangi grupları arasında duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik post-hoc Mann-Whitney U testi (N=172).....	46

# 1. GİRİŞ

Gelişim, sosyal, fiziksel, bilişsel ve duygusal yönleriyle bir bütündür ve yaşam boyu devam eder. Yaşamın ilk yılları insanın gelişimini büyük ölçüde etkiler. Kişinin yaşamı boyunca sahip olacağı özelliklerin tümünde yaşamın ilk yıllarının etkileri görülmektedir. Bu nedenle ilk çocukluk dönemi gelişimin şekillenmesinde en önemli dönemlerden biridir.

Çocuk, hayata gözlerini açtığı andan itibaren bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimin ve değişimin bir parçası olur. İlk çocukluk dönemi, insan yaşamının en kritik dönemlerinden biridir. Bu dönemde çocukların, ailesi ve akranları ile iletişime girmesi, olumlu sosyal ilişkiler kurması, sosyo-duygusal gelişimin temel basamaklarını oluşturmaktadır (Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu, 2010). Son yıllarda ebeveyn ve çocuk alanında çalışan uzmanlar çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişiminin yanı sıra duygusal gelişimine de oldukça önem vermeye başlamışlardır. Sosyo-duygusal gelişim, çocuğun kendini ifade edebilme, duygularını kontrol etme ve düzenleme becerisi ve çevresiyle uyumlu olabilme özelliğini açıklamaktadır (Kandır ve Alpan,2008). Duygusal gelişimin desteklenmediği çocuklarda, öfke patlamaları, dürtüsellik, rakip görme, karşı gelme, çekingenlik, dışlanma, konuşma bozukluğu gibi problemler ile karşılaşıldığı görülmektedir (Cole, Waxler, Fox, Usher ve Welsh,1996).

Duygu düzenleme becerisi, kişinin amacını gerçekleştirmek amacıyla izleme, değerlendirme, duygusal tepki geliştirmeye yönelik sorumlu içsel ve dışsal süreçleri harekete geçirmektir. Okul öncesi yıllarda duygusal gelişimin gelişmesi ile birlikte duygu düzenleme becerisi de çocuklar için önem kazanmaktadır. Duygu düzenleme becerisi, çocukların sosyal ilişkilerinin kalitesini, yetkinlik düzeylerini, günlük hayatlarını, ruh halindeki değişiklikleri düzenlemesinde oldukça etkilidir (Yağmurlu ve Altan, 2010). Çocuğun ilk çocukluk döneminde kendi bedenini kontrol etme, dikkatini yoğunlaştırma, bekleme, ses tonunu ayarlama gibi özelliklerinin gelişmesi ile birlikte duygu düzenleme becerisinin de gelişmesi ve desteklenmesi kendini gerçekleştirme ve sosyal alanlarda çocuğun daha başarılı olmasında etkilidir. Yapılan araştırmalar, çocuğun sosyal çevreye uygun davranışlar oluşturmasında, kişiler arası ilişkilerde,

sosyo-duygusal uyumu sağlamada duygu düzenleme becerisinin önemini vurgulamaktadır (Brownell ve Kopp, 2007).

Hayata gözlerini ilk açtığında annesiyle karşılaşan bebeğin, uzun yıllar boyunca tüm önemli anlarında yanında bulacağı en önemli kişidir anne. Bu nedenle ki çocuğun her türlü gelişiminde annenin payı tartışılmazdır. Son yıllarda, duygusal gelişimin vurgulandığı çalışmalarda “Maternal socialization” kavramı öne çıkmaktadır (Premo ve Kiel,2014). Bu kavram Türkçe literatürde “annenin duygusal sosyalizasyonu/sosyalleşmesi” olarak kullanılmaktadır. Annenin duygusal sosyalizasyonu; annenin çocuğun yaşadığı olay/durum karşısında gösterdiği tepkileri ve çocuğun duygularının farkında olması ve bu duruma nasıl yaklaştığını anlatan bir kavramdır. Literatür çalışmaları, annenin çocukların duygularını öğrenme ve yönetmede önemli etken oldukları, çocukların duygu düzenleme becerisinde rol oynadıkları ve onlara duygusal gelişimde model olduğunu göstermektedir (Yağmurlu ve Altan, 2010).

Chen (2014), çocuğun duygusal gelişiminde aile tutumunun, kendi duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Wessing ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada, çocuklarda bilişsel duygu düzenleme davranışının frontal sistemde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kandır ve Alpan’ın (2008) yaptığı çalışmada, okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişimde anne baba davranışlarının etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında göre; çocuğun yaratıcı, kendi haklarını korumasını bilen, kendine güvenen, işbirlikçi ve dayanışma içinde olan dengeli bir kişilik özelliği gösterebilmek için anne babaların sosyal ve duygusal gelişime katkıda bulunması gerektiği ortaya konmuştur (s. 24).

Newland, Keith ve Crnic’in 2011 yılında yaptığı çalışmada; okul öncesi çocukların anneleri ile etkileşimi ve duygusal sosyalizasyon sürecinin çocukların davranış problemleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Eisenberg, Vanschynel ve Hofer’in 2015 yılında yaptığı bir çalışmada; çocukluk ve ergenlik döneminde annelerin çocuklarına uyguladıkları sosyalizasyon uygulamaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada sosyalizasyonun alt boyutları ele alınmıştır. Kiel ve Premo, 2014 yılında yaptığı çalışmada, anne sosyalizasyonunun yeni yürümeye başlayan çocukların duygu düzenleme becerisinde cinsiyete göre farklılığı incelenmiştir.

Newland, Keith ve Crnic in 2011 yılında yaptığı çalışmada; okul öncesi çocukların anneleri ile etkileşimi ve duygusal sosyalizasyon sürecinin çocukların davranış problemleri üzerindeki etkisi araştırmada duygusal sosyalizasyonda desteklenmeyen tepkilerin çocuğun olumsuz odaklanmasına ve bu davranışı içselleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürdeki okul öncesi dönemli ilgili araştırmalar incelendiğinde daha çok duygu düzenleme becerisi ve bunu etkileyen faktörlerin üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında annenin duygusal sosyalizasyonu ile ilgili yapılan çalışmalarda da ilk çocukluk dönemine ait çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Bu çalışmayla, çocuğun duygusal gelişimi ve duygu düzenleme becerisine yönelik araştırmalarda annenin öneminden yola çıkılarak, annenin duygusal sosyalizasyonunu incelemek ve annenin duygusal sosyalizasyonu ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkiyi inceleyerek ilgili literatüre bir katkı sağlayacağı umulmaktadır. Yürütülen araştırmada, annenin duygusal sosyalizasyonu ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Annenin duygu sosyalizasyonunun alt boyutlarından hangi davranış stilini daha sık kullandıkları, yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet gibi demografik etkenlerin annenin duygusal sosyalizasyon davranış boyutlarını nasıl etkilediği ve bu davranış boyutlarının çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişki araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

## **1.1. İlk Çocukluk Dönemi**

### **1.1.1. İlk Çocukluk Döneminin Özellikleri**

Gelişim dönemleri ve buna yönelik davranış kalıplarını inceleyen psikologlar ve pedagoglar çocukluk dönemini çeşitli evrelere ayırmışlardır. Bu evreler; bebeklik evresi, ilk çocukluk evresi ve son çocukluk evresi olarak adlandırılmaktadır (Jacquin, 1976). Okul öncesi ve oyun çağı isimlerini de alan, 2-6 yaş arası dönemi kapsayan döneme ilk çocukluk dönemi denilmektedir (Öcal, 1991). Bebeklik döneminde anne ve babaya bağımlı olan çocuk, bedensel ve motor gelişim sonucu yürümeyi öğrenir.

Zihinsel gelişiminin sonucu olarak çevresine mesaj vermeyi öğrenir ve bunların sonucunda anne babaya bağımlılık azalır (aktaran Şimşek, 2004). İlk çocukluk evresi, gelişim dönemlerinin en hareketli evresi olabilmektedir. Bu evrede çocuk, etrafındakilere sorular sorar, anlamak ve anlaşılacak ister. Öğrenmek için heveslidir ve çabalar. Oyun bu dönemin en önemli etkinliğidir. Çocuk bu evrede oynayarak öğrenir. Oyun oynayarak hayal gücünü geliştirir, fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişimine katkıda bulunur. Oyun kurarken de etrafındaki kişileri taklit etmektedir. Anne, öğretmen, doktor, polis rolüne bürünerek, kendi varlığını ön plana çıkarmaktadır (Şimşek,2004). İlk çocukluk döneminde çocuğun içinde bulunduğu toplumun özellikleri de çocuğu etkilemektedir. Kültürel yapı, ebeveyn yaklaşımı ve okul çevresinde oluşan akran etkileşimi çocuğun uygun davranış kalıplarının oluşmasında etkindir. Çocukların özellikle psiko-sosyal gelişimlerinin kritik olduğu dönem ilk çocukluk evresinin son dönemidir. Bu da 4-6 yaş arası dönemde denk gelmektedir. Bu dönemde okul öncesi çocuklar, akademik ve kişiler arası ilişkilerde daha ön planda olmak isterler. Öğretmenleri, aileleri ve arkadaşları tarafından kabul görmeyi beklerler (Dereli-İman, 2014). Elliot ve Malecki'n (2002) yaptığı, erken çocukluk döneminden ilköğretim yıllarına kadar süren boylamsal bir çalışmada okul öncesi dönemde edinilmiş sosyal gelişim özelliklerinin ilköğretim döneminde sürdüğünü ve bunun sosyal ve akademik performansı etkilediğini ortaya koymuştur. Sosyal gelişim özelliklerini edinmemiş çocukların, anti sosyal davranışlar, davranım problemler gösterdikleri ve arkadaşları tarafından istenmedikleri gözlemlenmiştir (Miles ve Stipek, 2006).

### **1.1.2. İlk Çocukluk Dönemine Kuramsal Bakış**

Gelişim kuramcıları, ilk çocukluk dönemini farklı özellikleri ile ele almıştır. İlk çocukluk dönemi; Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre özerkliğe karşı kuşku ve utanç dönemi (1-3 yaş) ve girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemine (3-6 yaş) karşılık gelirken, Piaget ilk çocukluk dönemini bilişsel gelişim kuramı bakış açısıyla işlem öncesi dönemde (1,5-7 yaş) değerlendirmiştir. Öte yandan Freud, psikoseksüel gelişim teorisinin öncüleridir. Ona göre, anal (2-4yaş) ve fallik dönem (4-6 yaş) ilk çocukluk döneminin içinde bulunduğu aralıktır.

### 1.1.2.1.Erikson'un Psikososyal Kuramında İlk Çocukluk

Erikson, insanın gelişiminin doğumdan ölüme kadar olduğunu ileri sürerken, bu süreçleri evrelere ayırmıştır. Ona göre bireyin kişilik yapısı, insan yaşamının tüm evrelerine bağlı olarak gelişmektedir. Bireyin gelişiminde sosyal çevresi ve biyolojik yapısı etkilidir. Erikson'ın psikososyal gelişim basamakları sekiz evreden oluşmaktadır. Her gelişim döneminde birey belli bir çatışma ile karşılaşmaktadır. Bireyin bu çatışma döneminin üstesinden gelmesi beklenmektedir. Çatışmaları ile başa çıkabilme oranıyla da kişilik gelişimin doğru orantıda gitmektedir. Uygun sosyal çevre, biyolojik yapı ve çatışmaların diğer dönemlerde çözümlenmesi kişinin kişilik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Günindi, 2011).

Erikson'un ilk çocukluk dönemi, özerkliğe karşı kuşku ve utanç (1-3 yaş) ile girişimciliğe karşı suçluluk duygusu dönemini (3-6 yaş) kapsamaktadır.

Erikson, çocukların dışkı kontrollerinin iki yaş civarında yeterli olgunluğa ulaştığını öne sürerek çocukların fizyolojik olayları denetleyebildiklerini ortaya koymuştur. Bu dönemde çocuk, tuvaletini istediği zaman tutar ya da bırakabilir bu nedenle çocukların bireyselleşmesi gözlemlenmektedir. Bu da 'özerklik' kavramını oluşturmaktadır (Arı, 2005).

Çocuklar tuvalet kazanımını gerçekleştirirken ebeveynler bunu düzene koymak ve tuvalet eğitimi sırasında kendi kural ve kontrollerini ön plana çıkarmak isteyebilirler. Anne babanın bu isteği çocuğun özerklik girişim ile çatışmaktadır. Çocuğun anne babaya karşı duyduğu güvene kuşku duyabilir. Anne-babanın koyduğu katı kurallar, olumsuz pekiştirenler ve sözel ifadeler çocukların özerklik girişimlerini olumsuz şekilde etkiler. Bundan dolayı suçluluk duygusu oluşur (Arı, 2005).

Anne-babalar dışkılama ve idrar çıkarmayı da çevreyi tanıma girişiminde olduğu gibi bir düzene koymak isterler. Anne-babanın bu eğitim çabası çocuğun özerklik girişimiyle çatışır. Önceleri yaptığı her yeni şey onaylanan ve ebeveyne mutluluk veren, koşulsuz sevilen çocuk, anne-babaya duyduğu güvenle ilgili kuşku yaşamaya başlar. Ebeveynin katı kuralları, katı yaptırımları, bağırıp çağırma sevgisini esirgeme gibi psikolojik cezalarla çocukların özerklik girişimlerinden utanç



duymalarını sağlar. Bu duygu suçluluk duygusunun temelini oluşturur. Bu dönemde çocuğun çevresini keşfetmesine izin verilirse ve bireyselliği desteklenirse özerklik duygusu gelişmiş olacaktır (Arı, 2005).

Erikson'un ilk çocukluk dönemin kapsayan diğer bir evresi de girişimciliğe karşı suçluluk duygusudur. Bu evrede çocuk 3-6 yaş arasındadır. Bu evrede çocuk etrafında olup biteni merak etmektedir. Kendi başına girişimlerde bulunur ve merakının desteklenmesini beklemektedir. Konuşma becerisinin artması ile sorular sorar. Sosyalleşmeye başlar. Öğrendiklerini uygulaması için fırsatlar bekler. Bu dönemdeki çocuğun merakının giderilmesi, gelişimin desteklenmesi çocuğun girişimciliğini desteklemektedir. Ancak çocuk davranışlarında, sorularından ve çevreye karşı ilgisinden dolayı eleştirilir ya da olumsuz pekiştirenlerle sınırlandırılırsa girişimci duygu yerine suçluluk duygusu oluşmaktadır. Bu dönemde çocuğun davranışlarının desteklenmesi, sosyalleşmesi için imkânlar sunulması, merak ettiği soruların cevaplandırılması ve sorumluluklar verilmesi çocuğun girişimcilik duygusunu desteklemektedir (Gürses ve Klavuz, 2011).

### 1.1.2.2.Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramında İlk Çocukluk

Doğumdan itibaren organizma çevresinden gelen uyarıcıları işler, değiştirir ya da olduğu gibi kabul eder. Bilişsel gelişim organizmanın çevreye yönelik uyumunu anlatan gelişim türüdür. Bu gelişim sürecinde birey aktif rol almaktadır. Piaget, doğduğunda bireyin boş bir levha değil aksine aktif bir süreç içinde olduğunu savunmaktadır (Lindberg, 2011). Piaget'e göre birey ve çevresi bilişsel gelişim sürecinde aktif bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Birey etrafında süre gelen olaylara nedensel tepkiler vermektedir. Algılama, düşünme, seçme, ilişki kurma ve karar verme gibi zihinsel süreçler harekete geçerek tepki verilir. Tüm bu süreçler Piaget'in kuramındaki temel kavramları meydana getirmektedir. Bu kavramlar özümseme, uyma ve dengelemedir. Çocuk karşılaştığı yeni veya eski durumları anlamaya çalışmaktadır. Bu özümsemeyi anlatmaktadır. Yeni olay ya da durumlar ile karşılaşan birey zihninde şemalar oluşturur ve yeni duruma uyum sağlar. Eski kavramların düzenlenip tekrar düzenlenmesi de dengelemeyi açıklamaktadır (Şirin, 2008).

Bu evreler duyuşsal motor, işlem öncesi, somut işlemsel ve formal işlemsel evrelerdir. İlk çocukluk dönemi Piaget'in işlem öncesi evresine denk gelmektedir.

Dil ve sembolik düşünmenin geliştiğı işlem öncesi dönemdeki çocuk benmerkezci yapıdadır. Bu yapı başkalarının görüşlerini alma konusunda onları engeller. Nesnelere veya kavramların farklı alanlarda kullanılacağını tahmin edemezler. Sadece kendileri ile ilgili olay ve durumlar ile ilgilenirler. Piaget, bu dönemde mantıksal düşünme işleminin gelişmediğini vurgulamıştır. Korunum yasası (değişmezlik) değişmediğı için çocuklar nesnelere görüşünün etkisindedir. Maddeleri tek ve belirgin özellikleri ile sınıflarlar. Parça ve bütün ilişkisini kuramazlar (Yavuzer, 1999). Korunum yasası bir maddede farklılık yapılmadıkça miktarının, sayısının, ağırlığının aynı kalacağını kavrayabilmektedir. Rengini değiştirmek, şeklini değiştirmek ya da kümelemek maddenin miktarında değişiklik yapmaz. Bu korunum yasasını çocukların ortalama 7 yaş civarında kazandıkları görüşülmektedir. Bundan dolayı bu yasanın kazanılmasıyla çocuk somut işlemler evresine geçiş yapmaktadır. Bu nedenle işlem öncesi dönemdeki çocuğun zihinsel becerileri desteklenmeli, özgür ve yaratıcı düşünme fırsatları tanınmalıdır (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu2012).

### 1.1.2.3.Freud'un Psikoseksüel Kuramında İlk Çocukluk

İlk defa Freud tarafından oluşturulan id, ego ve süperego kavramları kişilik yapısının temelini oluşturmaktadır. İnsanın doğuştan itibaren sahip olduğu tüm dürtüler id olarak adlandırılmaktadır. Freud insanoğlunun doğuştan itibaren cinsellik ve saldırganlık olmak üzere iki temel içgüdüye sahip olduğunu ifade etmiştir. İd, bu temel içgüdüleri harekete geçirir. Ego ise kişinin denge, uyum ve düzenleyici mekanizmasıdır. Bu kavram, id ile süperego arasındaki çatışmayı düzenler. Kişinin ahlaki yapısı ise süperego ile ilişkilidir. Toplum tarafından onaylanan değerlere ve kurallara göre hareket etmesini sağlayan üst benlik yapısını süperego temsil eder. İd, ego ve süperego kavramları kişiliğin oluşturan temel kavramlardır.

Freud'un gelişim kuramı psikoseksüel kuram olarak adlandırılmaktadır. Freud gelişimin temelini çocukluk döneminde atıldığını savunmaktadır. Bu nedenle gelişim evreleri çocukluk dönemi çevresinde oluşturulmuştur. Her evrenin bir haz bölgesi vardır. Psikoseksüel gelişim evrelerinde; dönemlerde yaşanan saplanmalar o dönemde fazla doyum sağlama ya da aşırı engelleme sonucunda olabilir. Bu saplanmalar kişinin gelişiminde o döneme ait izler taşıyabilmektedir (Atak, 2011).

Bu evreler; oral dönem (0-1 yaş), anal dönem (1-3 yaş), fallik dönem (3-6 yaş), gizil dönem (6-11 yaş) ve genital dönemdir (11 yaş sonrası) (Hamamcı ve Hamamcı, 2015).

İlk çocukluk dönemi, Freud'un gelişim kuramında anal ve fallik döneme denk gelmektedir. Anal dönem 1-3 yaş dönemini kapsamaktadır. Anüs kaslarının olgunlaşması bu döneme geçiş için önemlidir. Çocuğun cinsel ilgilerinin odağı anal bölgedir. Boşaltım aktivitesi, yani tuvalet yapma cinsel aktiviteyi harekete geçirmektedir. Çocuk dışkıyı tutup bırakma işlevinin önemini kazanmaktadır. Kendi kontrolü ile bunu yapabildiğini görmektedir. Bu nedenle dışkıyı tutma, bırakma ya da oynamaktan zevk almaya başlar. Bu dönem ebeveynler için tuvalet eğitimi dönemine denk geldiği için bu dönemde tuvalet eğitimi kısa tutmaya çalışırlar. Tuvalet eğitimi, çocuk ve anne arasında hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın anlaşmazlıklara yol açar. Bu nedenle tuvalet eğitimde sert ve katı yöntemler kullanan annelerin çocuklarında

Freud'a göre pasif inatçı kişilik özelliği oluşmaktadır. Tuvalet eğitimi kazanımı çocuğun bireyselleşmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle tuvalet eğitiminde annelerin gücü çocuğa vermeleri ve tuvalet eğitimini kısa tutmaya çalışmamaları gerekmektedir. Çocuk tuvalet eğitimini kazandığında bu dönemde en üst seviyeye ulaşmıştır (Sayıl, 2005).

Fallik dönem, 3-6 yaş arası dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde haz bölgesi genital bölgedir. Çocuktaki fiziksel değişimler enerjinin bu bölgede toplanmasına neden olur. Bu dönemde cinsiyet kavramı önemlidir. Çocuklar kendi cinsiyetlerinin farkına varmaya başlarlar. Kızlar ve erkekler için penis nesnesi ilgi odağıdır. Çocukların bedenlerindeki farklılıklara odaklanması psikolojik olaylara ve aile içindeki ilişkilere de yansır. Erkek çocukları annelerine daha düşkün hale gelir; fakat babanın annenin eşi olması nedeniyle anne için hayal ettiği fantezilerini gerçekleştiremeyeceğini anlayan erkek çocuk, babayı severken aynı zamanda onu kıskanır ve ondan korkar. Bu olay oedipus kompleksi olarak adlandırılmaktadır. Kız çocukları ise babasına duyduğu aşktan dolayı annesine karşı sevgiden kıskançlığa ve bazen nefrete dönüşen karmaşık duygular besler. Buna da elektra kompleksi denilmektedir. Tüm bu duygusal karmaşalar ve kıskançlıklar erkek çocuğunun baba ile kız çocuğunun anne ile özdeşim kurması ile sona ermektedir. Bu krizlerin üstesinden gelmekte süperego kavramının gelişmiş olması oldukça önemlidir. Süper ego bu dönemde yavaş yavaş gelişmeye başlar. Böylece çocuk kendi kendine eleştiri getirir ve kendi yasaklarını koyar. Toplumsal cinsiyet gelişimi bu dönemde oluşmaktadır. Tehlikeli dürtüler ve fantezilerin bilinçaltına itilmesi ile bu dönem bitirilir. Bu dönemde ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkileri, anne babanın ev içindeki rolü, çocuklarına karşı tutumları oldukça önemlidir (Sayıl, 2005).

### **1.1.3. İlk Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim**

Duygunun birçok tanımı olmakla beraber hayatta kişiyi yönlendiren ve yaşamını sürdürmesine yardımcı olan önemli kavramlardan biridir (Özbayrak, 2006) Bebeğin doğduğu andan itibaren sadece fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasını yeterli değildir. Annenin bebeği ağladığında onu kucağına alması, ona dokunması, okşaması gibi duygusal ihtiyaçların karşılanması oldukça önemlidir. Duygular, bireyin

yaşamında hareketlenmesini sağlar. Onun dış dünya ile etkileşiminde etkendir (Yavuzer, 1990).

Çocukların, ebeveynleri, sosyal çevresindeki kişiler ile iletişim kuramalarında, sosyalleşmelerinde, farklı deneyim kazanımlarında duygusal gelişim oldukça önemlidir (Yavuzer ve ark., 2007). İlk çocukluk döneminde kazanılan duygusal deneyimlerin yaşam boyu etkinin gözlemlendiği ileri sürülmektedir. Tüm gelişim alanlarının (bilişsel, fiziksel ve psiko-sosyal) hızlı ilerlemesinden dolayı çocuk duyguları fark eder, önemser ve duygusal gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmaması onun diğer gelişim alanlarının gelişmesini de etkiler (Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007).

Duygusal gelişim bireyin duygularını tanıması, birden fazla duyguyu yaşayabilmesi, duyguların farkında olması kontrol edebilmesi ve yönlendirmesidir. Yapılan araştırmalar duygusal gelişimin en önemli döneminin ilk çocukluk dönemi olduğunu vurgulamıştır. Kişi duygularını anlama, yönetme, hayatın sosyal yönlerine duygularını adapte etme, gelişme ve büyümenin karmaşık isteklerine adapte olmayı bu yaş döneminde öğrenmektedir (Saltalı, 2010).

Duygular ile ilgili ilkeleri oluşturmaya yönelik birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan bazıları insanın duyguları ve bedensel durumları arasındaki ilişkiyi incelerken, bazıları davranış ile ilişkisini açıklamaya çalışmıştır (Özbayrak, 2006).

### **1.1.3.1.Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler**

Çocuğun anne karnında oluşması, dünyaya geldiği andan itibaren anne kucağına verilmesi ile duygusal bağın ortaya çıkışı ailede başlar. Aile tüm gelişim alanlarını ilk destekleyen, besleyen ve geliştiren ortamdır. Bu nedenle duygusal gelişimi etkileyen faktörlerin başında aile gelmektedir. Çocukların duygu ve düşüncelerini önemseyen, çocuklar kaygı yaşadıklarında ve olumsuz durum ile karşılaştıklarında onları cesaretlendiren ve destekleyen ailelerin çocuklarının duygusal gelişimi olumlu yönde gelişmektedir (Yılmaz, 2012).

Anne-baba tutumları, aile içindeki iletişim, duygusal paylaşım, çocuk ile birebir ilgilenme, ailenin bir arada paylaşım içinde olması çocuğun duygusal gelişimini olumlu yönde şekillendirirken çocuğun sosyal hayatta; bağımsız, özgüveni yüksek, arkadaşları ilişkilerinde başarılı ve davranış problemlerinin az görüldüğü bir birey olmasında oldukça etkilidir (Tepeli, 2013).

**Akran:** Akranların, çocuğun duygusal gelişimindeki en önemli etkisi çocuğun dış dünyaya açılmasında etkisinin olmasıdır. Çocuğun ailesinin dışındaki kişiler ile iletişim kurması, oyun oynaması, paylaşması, etkileşim içinde bulunması sosyalleşmesi için imkân sağlar. Akranlar, çocuğun dış dünyadaki bilgi kaynağıdır. Bu nedenle çocuğun akranları ile geçirdiği vakit onun öğrenmesi, sosyalleşmesi ve yaşama dair olumlu ya da olumsuz kanıtlar elde etmesinde etkilidir. Bu nedenle aileden sonra çocuğun duygusal gelişiminde etkili olan bir diğer bağ akranlardır (Yılmaz, 2012).

**Okul Öncesi Eğitim:** Okul öncesi eğitimin öncelikli amacı çocukların sosyalleşmelerini sağlayarak onlara dış dünyanın kapılarını açmaktır. Eğitim-öğretimin dışında çocukların akranları ve anne babalarından farklı yetişkinler (öğretmenler) ile birlikte ailelerinden ayrı birey olarak zaman geçirdikleri yerler okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu nedenle çocuğun duygusal gelişiminde etkili olan en önemli alanlardan biridir. Öğretmenler çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde etkili rol oynarken, çocuğun uygun davranış kalıplarının geliştirmesinde yardımcı olurlar. Oyunlar, kitap çalışmaları, drama, spor etkinlikleri, sanat çalışmaları gibi faaliyetler ile çocuğun duygu dünyasını yansıtmaya ve düzenlemeye katkı sağlarlar (Erden, 2008).

#### **1.1.4. Duygusal Gelişim Kuramları**

##### **1.1.4.1. Davranışçı Yaklaşım**

Davranışçı Yaklaşımın öncüsü olan Watson, çocuğun doğuştan itibaren bazı duyguları olduğunu ileri sürmektedir. Bu duygular; korku ve sevgidir. Klasik koşullanma yöntemi ile yeni bir uyarıcıya verilen tepkiler öğrenilebilecek tepkilerdir. 1960'lı yıllarda yapılan araştırmalarda, bebeğin çıkarttığı farklı seslere (gülme,

ağlama, bağırma vb.) tepki veren bakıcının koşullanması, cezayı kullanması ile edimsel koşullanma çalışmaları ile çocuğun duygularını tanımlaması ve ortaya çıkarması sağlanmıştır (Akt: Ergin, 2003)

#### **1.1.4.2.Schacter-Singer Teorisi**

İki faktörlü Duygu Teorisi, bir diğer ismiyle Bilişsel-Uyarılmışlık Teorisini ileri süren Schacter ve Singer (1962), duygusal durumun fizyolojik süreç ve bilişsel süreç arasında olduğunu öne sürmüştür. İçsel tepkilerin tümü bir dereceye kadar belirsizdir. Duyguların birçoğu direkt olarak bireyi etkilemez. Bireyin yaşadığı duygular çoğunlukla bilişsel yorumlama ve değerlendirme yoluyla ortaya çıkar. Schacter-Singer'in yaptığı çalışmalar bu nedenle deneysel çalışmalar olup bireyin uyarana karşı karşıya geldiğinde ortaya çıkan fizyolojik tepkileri incelemek üzerinedir. Duygunun algılanması teorisinin ilk adımı olup hemen ardından beden tepkisi ortaya çıkar. Kişinin içinde bulunduğu ortam ve yaşadığı olay karşında meydana gelen duygu ve heyecan bedensel tepkilere dönüşür (Özbayrak, 2006).

#### **1.1.4.3.Cannon-Board Teorisi**

Walter Cannon duygusal gelişime biyolojik açıdan ele alan kuramcılardandır. Fizyolojik uyarılar ile duyguların anlamlandırılmasının tek başına yeterli olmayacağını ileri süren Cannon'a göre talamus duyguların merkezidir. Cannon'un çalışmalarını destekler nitelikte çalışmalar yapan Philip Board, hipotalamusun duyguların çıkış merkezi olduğuna dair araştırmalar yapmıştır. Cannon ve Board'a göre duygu ile ilgili durumları hipotalamus otonom sinir sistemine ve beyin kabuğuna gönderir. Duygular beyin kabuğunda bilinçli hale gelir. Çevrede heyecan verici olay hipotalamusu etkileyince talamus fizyolojik değişiklikleri meydana getirir ve sinir sistemini harekete geçirir beyin kabuğuna sinirsel akım yollayarak heyecanın farkındalığını sağlar (Akt: Ergin,2003).

#### **1.1.4.4.James-Lange Kuramı**

Aynı kuramı farklı yerlerde bulan Williams James ve Carl Lange (1884) için ortak bir kuram ismi verilmiştir. Yazarlar, tesadüfen, duyguların meydana gelişini açıklamaya yönelik ortak bir kuram iddia etmişlerdir. James- Lange kuramına göre

önce fizyolojik değişiklikler ve ardından heyecan meydana gelir. Bireyde öncelikle kasların gerilmesi, kalp atışının yükselmesi, nabzın hızlanması, titreme gibi fizyolojik değişimler oluşur ve ardından duygu ortaya çıkar (Ergin, 2003). Örneğin, bir aslanla karşılaştığımızda korkarız ve koşarak kaçarız. Bu örnekte bir zihin durumu olarak ‘korkma’ korkarak kaçma eyleminin nedendir. Birey fizyolojik değişimlere göre duyguyu tanımlar. Bir insanın aynı duygulanımda farklı bir fizyolojik sürece girmesi James-Lange kuramına ters düşmektedir. Bu kuramın açıklayamadığı bir başka şey de bireylerin aynı duygulara verdikleri fizyolojik farklılıklardır (Cüceloğlu, 1996). Fizyolojik farklılıklar olmadan da o duyguyu yaşayabiliriz. Örneğin aslanla karşılaştığımızda korksak bile koşarak kaçmayabiliriz. Başka bir söyleyişle, korkma her zaman kaçma eylemine neden olmaz. Bu oluşum da James Lange’nin kuramına ters düşmektedir.

#### **1.1.4.5. İşlevselci Yaklaşım**

Campos ve arkadaşları (1983) tarafından ortaya koyulan bu yaklaşıma göre duygusal tepkileri öğrenmek mümkündür. Kişi bir duyguyu yaşamadan başkalarını izleyerek, onların ikazları ile de öğrenebilir. Bir çocuğun kendini tehlikeli durumlardan koruması için bu olayları yaşamasına gerek yoktur. Yetişkin birinin ikazları ya da onların başına gelen olayları izlemesi de onda bu duyguyu oluşturabilir. İşlevci yaklaşımı savunan kişiler, duygu ve biliş arasında çift taraflı etkileşim olduğunu savunurlar. Duygu ve biliş işbirlikçidir ve birlikte çalışırlar. İşlevselci yaklaşım duyguların bilişsel işlemlerin dışında sosyal davranışlar üzerinde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, duyguların çocukların fizyolojik yapısını etkilediğini iddia etmektedir. Sağlık problemleri, kronik rahatsızlıkların duygusal yetersizliklerden dolayı olduğu belirtilmiştir (Ergin, 2003).

#### **1.1.5. Duygu Düzenleme Kuramı**

Düzenleme becerisi, bireyin belirli bir olay ya da durum karşında kendi hedeflerini gerçekleştirme amacıyla duygusal, bilişsel veya sosyal taleplere göre davranışlarını düzenleyebilme becerisine sahip olmak olarak tanımlanmaktadır (Premo ve Kiel, 2014).



İlk çocukluk döneminde çocuğun kendini düzenleme davranışlarını ortaya koymak amacıyla duygu ve davranışlarını düzenlemenin bilişsel ve duygusal gelişim sürecinin ortaya koyuluş şekli olarak da ortaya çıkabilir (aktaran Ertan, 2013). Çocuğun kendini düzenleme davranışı sosyal etkileşimini de arttırarak öğrenme alanını da genişletmektedir (Brownell ve Kopp, 2007).

Kendini düzenleme davranışı bilişsel, fiziksel ve duygusal olarak ortaya çıkabilmektedir. Kendini düzenleme davranışları arasında duygusal düzenleme davranışı çocuğun ilk çocukluk döneminde özellikle sosyo-duygusal gelişiminde öne çıkan kavramlardandır (Ertan, 2013).

Duygu düzenleme etkin bir kişinin sosyal çevreye adapte olmak ve bireysel hedeflerini desteklemek amacıyla duygusal uyarılma başlatması, bakım ve duygusal geçiş anlamına gelmektedir. Duygu düzenleme hem olumlu hem olumsuz duyguların düzenlenmesini kapsamaktadır. Duygunun yoğunluğu ve sıklığı düzenleme sürecini etkilemektedir.

Çocuklarda duygu düzenleme genetik özellikler, mizaç ve ebeveynlik gibi dış süreçler ve içsel mekanizmalara dayanmaktadır. Bu da aktif bir süreç gerektirir. İlk çocukluk döneminde dıştan ve içten yönetilen duygu düzenleme çocukların yol bulmasına yardımcı olan önemli bir süreçtir. Bebeklikte duygu düzenleme anne ve bakıcı tarafından yönetiliyorken okul çağı ile birlikte ergenlik ve yetişkinlikte duygu düzenlemenin kişinin kendisi (self) tarafından yapılmaktadır. Okul öncesi çocukların anne odaklı veya bağımsız duygu düzenleme stratejilerinin bilişsel ve duygusal gelişmelerine farklı etkileri olduğu gözlenmiştir. 2-3 yaş grubu çocuklarda anne odaklı duygu düzenlemede anne ile göz kontağı kurma, anneye koşma ya da sarılma gibi davranışlar gözlemlenirken; bağımsız duygu odaklı davranışlarda kendini yatıştırma, kendine dokunma, kendini uyarma (sürtme, ritmik hareketler), huzursuzluk, nefret bakışları gibi davranışlar bulunmaktadır (Premo ve Kiel, 2014).

Duyguları ifade etme becerisi ve duygu düzenleme kavramları iç içe geçmiş iki kavramdır. İkisi arasında ilişki vardır ancak aynı anlamda değildir. Duygu ifade etme becerisi; çocuğun uygun yüz ifadesi, ses tonu ve bedensel hareketlerini kullanarak kendi duygularını ya da diğerlerinin duygularının dışa aktarabiliyor olmasıdır (Akt:

Karaaslan, 2012). İlk çocukluk dönemi boyunca çocukların duyguları tanıma becerisi geliştikçe olayların yaratacağı duyguları düzenleme becerisi de gelişmeye başlamaktadır (Akt: Durmuşoğlu-Saltalı ve Deniz, 2010).

Duygu düzenleme becerisi ise; çocukların yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimleri kontrol edebilmeleri, yardımı fark etmeleri ve ayırtmalarınıdır (Premo ve Kiel, 2014).

Duygusal düzenleme becerisi doğrudan duygusal zekâ ile ilişkilidir. Duygusal zekâ kavramı ilk olarak ortaya koyan Salovey ve Mayer (1990) olmuştur (İşmen, 2001). Duygusal zekânın tanımını 4 alt boyutta şekillendiren Salovey ve Mayer (1997), 4 boyutunda birbirinden farklı özelliklerini vurgulamışlardır. Birinci boyut, duyguların farkında olmadır. Buna göre; çocuk yaşadığı duyguları bilmeli ve bu duyguların her an farkında olmalıdır. Duygularını bilen ve tanıyan çocuklar daha doğru kararlar vererek kendiliklerini ortaya koyarak çevreye karşı çember oluşturabilirler. İkinci boyut, duygular ile başa çıkabilmektir. Buna göre; çocuk yaşadığı durum ve olay karşısında yoğun duygulanımdan kurtulmak için kendini rahatlatma, gevşeme, dikkatini dağıtma, karamsar olmama gibi özellikler barındırmalıdır. Bu özelliği güçlü olan kişiler kendilerini daha kolay düzenleyebilirler ve olumsuz duygulanımlarla daha kolay başa çıkabilirler. Üçüncü boyut, kendini motive etme becerisidir. Bu beceri çocuğun duygularını amaca yönelik kullanabilmesidir. Çocuğun duygularını kontrol altına alması kızgınlığını kontrol edebilmesi ya da bunu olumlu şekilde kullanabilmesi onun daha üretken ve mücadeleci olmasına yardımcı olacaktır. Dördüncü boyut, başkalarının duygularının farkında olmaktır. Sadece kendi duygularına odaklanmayıp etrafındaki kişilerin neler hissettiğini fark edebilmek, empati kurabilmek bu boyut için önemlidir. Böyle çocuklar başkalarının ihtiyaçlarına ve yaşadıkları duygulanımlara duyarlı yaklaşabilirler (Laborde, Lautenbach, Allen, Herbert ve Actzahn, 2013). Tüm bu alt boyutlar duygusal zekânın tanımını meydana getirmektedir. Her alt boyut çocuklarda farklı derecelerde görülmektedir (Tuğrul, 1999).

Duygu düzenleme davranışı çocuğu yönetme stiline göre değişiklik gösterebilir. Kopp (1989) adaptif duygu düzenlemenin uzun vadede ebeveynlerin beklentilerini karşılamak için daha etkili olduğunu ifade etmektedir. Örneğin; anne yeni yürümeye başlayan çocuklarda az stresli ve tehlikeli durumlarda çocuğun kendi

kendine daha yeterli olmasını beklemektedir. Böylece çocuk daha az tehlikeli durumlarda bağımsız duygu düzenleme yapabilir. Ya da tehlikeli durumlarda anne odaklı duygu düzenleme yapabilir. Sonuçta çocuklar büyüdükçe bağımsız duygu düzenlemenin arttığı anne odaklı duygu düzenlemenin de azaldığı bir grafik beklenmektedir (Premo ve Kiel, 2014).

### **1.1.5.1.İlk Çocukluk Döneminde Duygu Düzenlemelerine Yönelik Araştırmalar**

Duygu düzenleme becerisi birçok farklı konuyla birlikte yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalarda ele alınmıştır.

Wessing ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir çalışmada çocuklarda bilişsel duygu düzenleme davranışı frontal sistemde değerlendirmiştir. Nöropsikolojik alanda yapılan bu çalışmada aktif bilişsel duygu düzenleme becerilerini kullanan 8-14 yaş arasındaki çocuklar ile çalışılmıştır. Çocukların yüzlerindeki duygusal değişimler olduğu zamanlarda beyindeki sağ parietal kortekste yük artma sol prefrontal kortekste ise aktivasyon azalması gözlemlenmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak; sağ parietal kortekste duygusal boyutun daha aktif olduğu söylenebilir.

Kuyucu ve Tepelinin (2013) yaptığı bir çalışmada 60-72 aylık çocukların akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerin duygu anlama becerileri açısından incelenmiştir. Bu çalışmada okul öncesi kuruma devam eden 359 çocuk ile çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuç, çocukların duygu anlama becerilerine göre akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerin farklılaştığı belirlenmiştir.

Tepeli'nin (2013) yaptığı başka bir çalışmada 60-72 aylık çocukların duyguları anlama becerilerinin sosyal problem çözme becerilerine etkisi incelemiştir. 350 çocuktan alınan bilgiler ve yapılan testler sonucunda duyguları anlama becerileri, yaş, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi ve anne öğrenim durumuna göre çocukların sosyal problem çözme becerilerinin farklılaştığı görülmüştür. Ancak cinsiyet, ailenin aylık toplam geliri ve baba öğrenim durumu

değişkenlerinin çocukların sosyal problem çözme becerisi üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.

Karaaslan'nın (2012) yaptığı çalışmada, 1. Sınıfa giden öğrencilerin okul öncesi eğitime ne kadar süre devam ettiği ya da devam etmeme durumunun demografik bilgiler ile birlikte çocukların duygularını tanıma ve ifade etme becerilerinde farklılığa yol açıp açmadığı araştırılmıştır. 254 ilköğretim okuluna bağlı tesadüfen seçilmiş 800 çocuk ve velilerinden alınan bilgiler ışında yapılan araştırma sonucuna göre; okul öncesi eğitim alıp almama değişkeni ile ilgili olarak; okul öncesi eğitim alan ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma ve duyguları ifade etme testi puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Cinsiyet, kardeş sayısı anlamlı farklılığa yol açmazken annenin eğitim düzeyinin duyguları tanıma ve ifade etme becerisinde anlamlı farklılığa neden olmuştur. Annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukların duyguları tanıma ve ifade etme beceri artmaktadır.

Chen (2014) de yaptığı çalışmada ebeveynlerin çocuğun yaşadıkları deneyimleri desteklemesinde çocuğun duygusal gelişimine bütünsel bakış açısı ile ele almıştır. Yapılan araştırma nicel olup gözlem ve görüşmeler videoya alınarak değerlendirilmiştir. Avusturya'da okul öncesine devam eden çocuklar ve aileleri bu çalışmanın evrenini oluştururken araştırma sonucunda çocukların duygusal gelişiminde ailenin pedagojik uygulamaları, tutumları ve kendi duygu düzenleme becerilerinin çocuğun yaşadıkları deneyimlerde daha iyi baş ettikleri bulunmuştur.

Kandır ve Alpan'ın (2008) yaptığı çalışmada okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişimde anne baba davranışlarının etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında göre; yaratıcı, kendi haklarını korumasını bilen, kendine güvenen, işbirlikçi ve dayanışma içinde olan dengeli bir kişilik özelliği gösterebilmek için anne babaların sosyal ve duygusal gelişime katkıda bulunması gerektiği ortaya konmuştur.

Ural ve arkadaşları (2015), okul öncesi dönemdeki çocukların anneleri ile bağlanma biçimleri ile yetkinlik ve duygu düzenleme beceri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın örneklemini 60-72 aylık 224 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda güvensiz bağlanma gerçekleştiren çocukların içedönüklük ve

anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca duygu düzenleme becerilerinin anneye bağlanma biçimine göre farklılık gösterdiği sonucu saptanmıştır.

Cole ve arkadaşları (2008), okul öncesi çocukların duygu düzenlemeye ilişkin stratejilerini anlamaya yönelik araştırma yapmıştır. 116 kız ve erkekten oluşan 3 ve 4 yaş grubu okul öncesi çocukları ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuklar olumsuz öfke, kızgınlık ve üzüntü için daha çok duygu düzenleme stratejisi oluşturmuştur. Bulunan bir diğer sonuç dil gelişimin çocukların duygu düzenleme stratejilerinin farklılaşmasında büyük etken olduğudur.

Pemo, Elizabeth ve Kiel (2015) ise annenin depresif belirtilerinin yeni yürümeye başlayan çocukların duygu düzenleme becerilerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada 91 anne ve onların yeni yürümeyen çocukları ile çalışılmıştır. Laboratuvar ortamında gözlemlenen çocukların bakıcı odaklı duygu düzenleme stratejilerini tercih ettikleri bulunmuştur. Küçük yaş grubu çocukların bakıcı odaklı duygu düzenleme stratejilerini daha yüksek oranda kullandıkları 36 ay civarındaki çocukların sosyalleşme davranışlarının daha çok olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonucunda annelerin depresif belirtilerinin yeni yürümeye başlayan çocukların duygusal özelliklerini etkilediği bulunmuştur.

Cole ve arkadaşlarının (1996) yaptığı bir araştırmada okul öncesi çocuklarda duygu düzenleme ve davranış problemlerindeki bireysel farklılıklar incelenmiştir. 79 okul öncesi çocuk örnekleme oluşturmuştur. Çocuklar kendi aralarında kişisel özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre duygu ifadelerini daha az kullanan çocuklarda daha depresif ve kaygılı belirtiler ortaya çıkmıştır.

Marris ve arkadaşları (2011), anne ve çocuğun duygu düzenleme stratejilerinin çocuğun öfkeli ve üzüntülü deneyimlerine etkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada örneklem, okul öncesi 153 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada çocuklar kasıtlı olarak anneleri tarafından hayal kırıklığına uğratılmış ya da öfkelenilecek davranışlarda bulunulmuştur. Çocukların yüz ifadeleri ve duygu düzenleme stratejileri kayıt edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre küçük yaş grubu çocukların daha fazla üzüntü duydukları ve bunu azaltmak için annelerine daha çok odaklandıkları, büyük yaş

grubunun ise duygu düzenleme becerileri daha iyi kullanarak anneyi sakinleştirmek için bilişsel düzenlemeler yaptıkları görülmüştür.

Rogers ve arkadaşlarının (2015) yaptığı bir araştırmada annenin duygu sosyalleşmesindeki farklılıkların 3. Sınıfa giden çocukların duygu düzenleme ve yönetimine etkisi incelenmiştir. Annelerin çocuklarının duygularını destekleyip desteklemediği, bilişsel yeniden değerlendirme yapmaları, kendi duygularını kontrol etmeleri çocukların duygusal yeterliliklerini ve duygularının yönetimini nasıl etkiliyor? Bu konulara cevap aranmıştır. Yapılan araştırmanın örneklemini 165 anne ve onların 3. Sınıfa giden çocukları oluşturmaktadır. Bulgular, annenin bilişsel değerlendirmesi ve kendi duygularını kontrol etmesinin çocuğun duygu düzenleme becerilerinde olumlu etkisi olduğu göstermiştir.

## **1.2. Anne Sosyalleşmesi**

### **1.2.1. Sosyalleşme Kavramı**

Sosyalleşme kelimesinin kökü olan, sosyal (social) kelimesi etimolojik olarak bakıldığında Latince ‘socius’ ve ‘societas’ kelimeleriyle irtibatlı ‘socialis’ kelimesine dayanmaktadır. İsim olarak bakıldığında toplum, topluluk anlamlarına gelen bu kavramlar, sıfat olarak incelendiğinde “toplumcul, sosyal, topluma ait” anlamlarına gelmektedir (Brice, 1994).

İngilizcesi “socialization” olan ve Türkçeye sosyalleşme/sosyalleşme olarak geçen kavramın, kavramlaşma sürecine baktığımızda, kavramın ilk kez 1902 tarihinde yayımlanan “Dictionary of Philosophy and Psychology” sözlüğüne yer aldığı görülmektedir. Tanım olarak kavram, bireylerin bir diğerine ve sosyal bir hayata uyum süreci” şeklinde kendine yer bulmuştur (Baldwin, 1902).

Psikolojik olarak tanımına bakıldığında sosyalleşme kavramı, Kağıtçıbaşı’na göre (2006), insan yavrusunun, toplumun bir üyesi haline gelmesi, yani ailesinin, komşularının ve akrabalarının, yaşadığı şehrin ve nihai olarak ulusun bir parçası haline gelmesi sürecidir. Giddens (2008) aynı kavramı, yardıma ihtiyacı olan bebeğin yavaş yavaş içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendinin farkında

olan bilgili bir kişi haline gelme sürecini açıklamak için kullanılır. Bireyin kültürü ve cinsiyet özelliklerini öğrenmesi, kimlik oluşumu bu sosyalizasyon süreci içerisinde gerçekleşir. Sosyalizasyon sürecinde en çok etkiye sahip olan kurum şüphesiz, toplumun en küçük yapıtaşı olan ailedir. Parsons'a göre ailenin temel işlevlerinin başında, sosyalizasyon ve kişiliğin dengelenmesi gelmektedir (aktaran Giddens, 2005).

Bir bebeğin doğumuyla beraber, anne babanın hayatı değişir. Ebeveynler de bebekleri doğduğunda yeni yaşam deneyimleri edinirler. Hayat devam ederken ebeveynler büyük anne ve büyük baba olurlar aynı zamanda anne ve baba olmaya devam ederler. Bu şekilde sosyalizasyon kuşaktan kuşağa aktarılır (Giddens, 2005).

Toplumlara bakıldığında aile, çocuğun ilk ve en uzun süreli sosyal ilişki kurma kaynağıdır (Gümüş, 2014). Aile, ortak amaçlar çerçevesinde birleşmiş, karşılıklı hak ve ödevlerle birbirlerine bağı olan insanlardan oluşur. Aile, içinde bulunduğu kültürü yansıtır ve bu kültürün özelliklerinin aktarımını sağlar (Kulaksızoğlu, 1999).

Sosyalizasyon döneminde anne babanın önemi büyüktür. Çünkü çocuklar kendilerine ilk olarak ebeveynlerini rol model olarak alırlar (Gümüş, 2014). Sosyalizasyon kavramı ile tutumlar, davranışlar, değerler, ahlak ve normların öğrenimi ifade edilir. Bu süreçte, ilk çocukluk döneminde anne babanın sosyalizasyonu çocuğun sosyalizasyonu üzerinde etkiye sahiptir. Çünkü çocuk, anne babanın sosyalizasyonunu rol model olarak alır. Bu çalışmada çok geniş bir yelpazeye sahip olan sosyalizasyon kavramının yalnızca ebeveynlerden anneye yönelik olarak, duygusal sosyalizasyon alt boyutu ele alınmıştır.

### **1.2.2. Duygusal Sosyalizasyon Kavramı**

Çocuğun anne karnına düşmesiyle birlikte bebeği ile arasında yaşamsal bir bağı oluşmaktadır. Bu bağı çocuğun doğumuyla güçlenerek devam etmektedir. Annenin çocuğun ihtiyacını karşılaması, çocuğun anneye bağılılığı, annenin çocuğu kabulü gibi birçok etken çocuğun gelişim basamakları için oldukça önemlidir (Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007). Anne çocuk ilişkisinin niteliği çocuğun gelişimi, toplumsal uyum ve çocuğun ruh sağlığı açısından oldukça önemlidir.

Annenin duygusal sosyalizasyonu “maternal socialization” sözcüğünden uyarlanmış bir terimdir. Annenin çocuğunun yaşadığı olayı/durumu ifade edişi ve bu olay/durum karşısında çocuğa karşı gösterdiği tutumu anlatmaktadır. Anne babalarının çocuklarının duygularının farkında olması, duygularını kabul etmesi ve çocuklarının duygularını kontrol etme becerisindeki desteğin derecesi ebeveynin duygu sosyalizasyonunu ifade etmektedir (Yağmurlu ve Altan, 2010).

Annenin duygusal sosyalizasyonu, çocukların yaşadıkları tartışma, duygusal tepki durumlarında çocuklarına nasıl davrandıkları ve model olduklarını ifade eden bir terimdir. Okul öncesi çağı çocukları bu dönemde sosyalleştikleri, bireyselleştikleri, akran ilişkileri başladığı için bu dönem çocuklarının anneleri için bu kavram oldukça çok kullanılmaktadır (Premo ve Kiel, 2014).

Anne çocukların olumsuz duygulanımlarında destekleyen ya da desteklemeyen tepkiler gösterebilir. Destekleyici tepkiler problem odaklı, duygu odaklı ve anlamlı teşvik olarak kategorileştirilmiştir. Desteklemeyen tepkiler ise; çocuğun yaşadığı olumsuz duygu karşısında annenin cezalandırıcı, bu duyguyu küçültücü tepkileridir. Problem odaklı tepkide anne sıkıntıya neden olan problemi çözmeye odaklanır. Problemi ortadan kaldırmaya yönelik ya da probleme neden olan şeye yönelik davranış kalıpları oluşturur. Duygu odaklı tepki gösteren anneler; çocuğun yaşadığı olumsuz duygusuna odaklanır ve onu olumlu duygu hissetmesi için anlamlı şekilde teşvik eder. Desteklemeyen tepkilerde ise; anne çocuğun yaşadığı olumsuz durumu önemsemeyip tepkisiz kalarak küçültebilir ya da çocuğu ağladığı ya da yaşadığı olumsuz duygudan dolayı sözel ya da fiziksel olarak cezalandırabilir (Premo ve Kiel, 2014).

Annenin duygusal sosyalizasyonu çocuğu birçok alanda etkilemektedir. Destekleyen tepkiler çocukların duygu kabulleri, sosyal yeterlilikleri, yapıcı baş etme becerilerini ve azalan davranış problemlerini etkilemektedir. Desteklenmeyen tepkiler ise sağlıklı duygusal davranışların öğrenilmesini engeller. Duyguların bastırılması uygunsuz duygu düzenleme stratejilerinin kullanılmasına yol açar (intikam alma, kaçınma vb.). Çocuğun olumsuz tepkileri içselleştirmesi çocuğun çocukluk depresyonu, çocukluk anksiyetesi gibi psikolojik sorunlar yaşamasına neden olabilir (Premo ve Kiel, 2014).



### 1.2.3. Annenin Duygusal Sosyallezyasyonuna Yönelik Araştırmalar

Garner, Robertson ve Smith'in 1997 yılında yaptığı araştırmada okul öncesi çocuklarının akranları ile ilişkilerinde duygusal sosyallezyasyonlarını incelemiştir. Araştırmada çocukların anne ve babalarından raporlar alınarak değerlendirilmiştir ve kızların erkeklere göre daha destekleyici tepkiler kullandıklarını sonucu ortaya çıkmıştır.

Newland, Keith ve Crnic'in 2011 yılında yaptığı çalışmada; okul öncesi çocukların anneleri ile etkileşimi ve duygusal sosyallezyasyon sürecinin çocukların davranış problemleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Yapılan araştırma 48-66 yaş arasındaki çocuklar ve anneleri ile çalışılmıştır. Çocukların dışsallaştırdıkları ve içselleştirdikleri davranış problemleri incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda annenin duygusal sosyallezyasyonunda desteklenmeyen tepkilerinin çocuğun olumsuz odaklanmasına, bu davranışları içselleştirdiği ortaya koymuştur.

Eisenberg, Vanschyndel ve Hofer'in 2015 yılında yaptığı bir araştırmada; çocukluk ve ergenlik döneminde annelerin çocuklarına uyguladıkları sosyallezyasyon uygulamaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 7-8 yaş grubu 11-12 yaş grubu çocukların anneleri katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre küçük yaş grubu annelerinin daha çok olumlu duygulara odaklandığı ve daha destekleyici tepkiler ortaya koydukları ortaya çıkmıştır. Ergenlik döneminde anneler daha az destekleyici tepkiler kullanmaktadır.

Kiel ve Premo, 2014 yılında yaptığı çalışmada, anne sosyallezyasyonun yeni yürümeye başlayan çocukların duygu düzenleme becerisinde cinsiyete göre farklılığı incelenmiştir. Çocukların duygu düzenleme davranışlarını inceleyen güncel çalışmalar çocuklarda iki türlü duygu düzenleme davranışları olduğunu bulgusuna ulaşmıştır. Düşük korku-tehlike ve yüksek-korku tehlike duygu düzenleme davranışları kodlanmıştır. Çalışmada; cinsiyetin önemsendiği durumların genelde düşük korku düzeyinde ortaya çıktığı görülmüştür. Desteklenmeyen tepkilerin düşük korku

düzeyinde daha çok kullanıldığı yüksek korku düzeyinde ise bakım veren kişinin daha ılımlı yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç'ın 2012 yılında yaptığı araştırmada 48-72 Aylık Çocukların Duyguları Anlama Becerisi Ve Annelerin Duyguları Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişki incelenmiştir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre; çocukların yaşı, annenin öğrenim düzeyi ve mesleği, ailenin gelir düzeyine göre çocukları duyguları anlama becerileri arasında farklılık ortaya çıkmazken; destekleyici olmayan tepkilerin çocukların yaşına göre farklılaştığı annenin destekleyici olmayan tepkilerinin annelerin mesleğine, öğrenim düzeyine ve ailenin sahip olduğu gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmada iki değişken arasında ilişki bulunmamıştır.

Akgün ve Yaprakın 2011 yılında yaptığı çalışmada Anne Çocuk Oyun Etkileşiminde Niteliksel Boyut olarak annelerin sözel ifadeleri değerlendirilmiştir. Bu araştırmada gönüllü 18 anne kendi evlerinde çocukları ile serbest oyun ortamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede annelerin çocuklarıyla oyun oynarken kural koyucu, yönlendirici, bilgi verici, sınır koyucu gibi istenmeyen sözel ifadeleri daha çok kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Mcelwain ve Halberstadt tarafından 2009 yılında yapılan araştırmada aile ve çocuğun özellikleri ile anne babanın duygu sosyalleştirme uygulamaları arasındaki ilişki incelenmiştir. Mevcut araştırmada çocukların olumsuz duygularının ebeveynlerinin inançları ve bu duygulara verdikleri tepkiler incelenmiştir. Araştırmada 55 tane iki ebeveynli aileler ve çocukları ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çocuğun olumsuz duygu ve desteklenmeyen tepkilerinin ebeveynlerinin bu tepkileri tahmin etme oranları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Hem anne hem de babalar çocuklarının olumsuz duygu ve tepkileri ile aile içinde yaşanan çatışma, belirsizlik gibi durumların arasında negatif etkileşim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun cinsiyeti ile ailelerin duygu sosyalleştirme ve inançları arasında aracılık ettiği bulunmuştur.

Aydın tarafından 2010 yılında yapılan araştırmada, “Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Belirleyicileri Olarak Kendi Duygularıyla Bas Etme Becerileri, Sosyo-Ekonomik Düzey ve Sosyal Bağlamın Rolü” incelenmiştir.

Araştırmaya 3-6 yaş arasında çocuğu olan 73 anne katılım göstermiştir. Araştırmada annelerin duygu sosyalizasyonu davranışlarını etkileyen; kendi duyguları ile baş etme becerileri, sosyo-ekonomik düzey ve sosyal bağlamın rolü faktörleri incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, annelerin eğitim düzeyleri ve kendi duyguları ile baş etme becerilerinin duygu sosyalizasyonları üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Duyguları ile baş etme stratejisini zayıf olan annelerin olumsuz duygu sosyalizasyonlarını daha sık kullandığı ve çocukların da esnek olmayan tepkisel mizaç özellikleri gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarını cezalandırma duygu sosyalizasyonu yöntemini daha az kullandıkları ve çocuklarının duygularını ifade etme becerilerini destekledikleri bulunmuştur. Duygu sosyalizasyonu stratejilerinden duyguya odaklanma ve problem çözmeye odaklanma stratejileri daha sık kullanılırken, ceza yönteminin en az kullanılan strateji olduğu araştırmanın sonuçlarındandır.

2012 yılında Tepeli'nin yaptığı araştırmada ise çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi yapılmıştır. Araştırmaya 4-6 yaş çocuğu olan anneler katılmış olup araştırmada; çocuklarının istenmeyen davranışları karşısında; annelerin çocuklarını uyarmak ve istenmeyen davranışı değiştirmek için kullandıkları iletiler incelenmiştir. Bunun dışında annenin iletişim yeteneği, eğitim düzeyi ve empati becerisi de ileti niteliklerindeki etkisi de araştırılmıştır. 253 katılımcı ile analiz yapılan araştırma sonucunda 5 farklı kalıpta istenmeyen çocuk davranışları karşısında en fazla "sen dili" iletilerini en az oranla da "ben dili" iletilerini kullandıkları belirlenmiştir. Annelerin iletişim becerisi, eğitim düzeyi iletilerinde ekiliyken empati becerilerinin değişkene göre farklılaşmadığı ortaya konmuştur.

Yağmurlu ve Altan'ın 2010 yılında yaptığı çalışmada, okulöncesi çocukların mizaç özellikleri ve annenin duygusal sosyalizasyonunun çocuğun duygu düzenlemesi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmaya 145 anne ve okul öncesi öğretmen katılım sağlamıştır. Annenin çocuk yetiştirme uygulamaları, çocuğun mizacının duygu düzenleme becerisindeki etkisi incelendiğinde anlamlı bulgulara ulaşılmıştır. Çocuğun mizacı ve annenin olumsuz yaşantı kalıplarında verdiği tepkiler çocuğun duygu düzenleme becerisini etkilemektedir. Bunun dışında annenin hızlı tepki göstermesi ve bir süre tepkisiz kalmasının da çocuğun duygu düzenleme becerinde etkili olduğu

bulunmuştur. Buna göre; bir süre tepkisiz kalmanın çocuğun duygu düzenleme becerisinde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir.

Atay'ın 2009 yılında yaptığı araştırmada, annelerin duygusal farkındalığının çocukların sosyal ve duygusal yetkinlikleri üzerindeki doğrudan etkilerini ve duygu sosyalizasyonu davranışları aracılığıyla olan dolaylı etkilerini araştırmıştır. Okul öncesi yaş gruplarından 106 çocuk, anneleri ve okul öncesi öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleşen araştırmada sonuçlarında düşük farkındalığa sahip annelerin daha olumsuz sosyalizasyon davranışlarını kullandığı ve öğretmenleri tarafından çocuklarının daha negatif değerlendirildikleri bulunmuştur. Bunun dışında annenin eğitim düzeyi ve çocukların cinsiyet değişkenlerinin diğer değişkenler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki değişken kontrol edildiğinde ise; Annenin duygusal farkındalığı ve olumsuz duygu sosyalizasyonu davranışlarının çocuğun negatifliği üzerinde aracılık yaptığı ortaya konulmuştur.

### **1.3. Araştırmanın Amacı**

Sosyalizasyon kavramı yaygın kullanılan ve çok geniş alanlarda çalışılabilen bir kavramdır. Okul öncesi anneler ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında sosyolojik bir kavramın çocukların duygusal gelişimlerine etkisinin ne derece olduğu merak edilmektedir. Sosyalizasyon kavramının psikolojik boyutundan ve literatür çalışmalarından yola çıkarak annenin çocuğun duygusal gelişimine katkısı nedir? Annenin duygusal sosyalizasyonu ile okul öncesi çocukların duygu düzenleme beceri arasında nasıl bir ilişki vardır? Annelerin olumsuz durumlarda verdikleri tepkiler nelerdir? Bu tepkiler çocukların duygu düzenleme becerisinin olumlu ya da olumsuz etkiler mi? Tüm bu sorulara cevap aranmaktadır. Araştırmanın temel değişkenlerinin yanı sıra demografik değişkenlerden cinsiyet ve annenin öğrenim düzeyinin de bu iki değişken arasında ilişki olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi ile annenin duygu sosyalizasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

### 1.3.1. Problem

48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi ile annenin duygusal sosyalizasyonu arasında bir ilişki var mıdır?

### 1.3.2. Alt Problemler

- 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi değişkenlik/ olumsuzluk alt boyutu annenin duygusal sosyalizasyonu probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi duygu düzenleme alt boyutu annenin duygusal sosyalizasyonu probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi (olumsuzluk/değişkenlik alt boyutu ve duygu düzenleme alt boyutu) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- 48-72 aylık çocukların Duygu düzenleme becerisi (olumsuzluk/değişkenlik alt boyutu ve duygu düzenleme alt boyutu) ile annenin öğrenim düzeyi arasında ilişki var mıdır?
- Annenin duygusal sosyalizasyonu (probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutları) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- Annenin duygusal sosyalizasyonu (probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutları) öğrenim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

### 1.4. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem çocuğun aktif şekilde çevresine yöneldiği farklı uyarıcılar ile dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı, insan yaşamının en temel becerilerinin kazanıldığı yıllardır (Karaaslan, 2012). Çocuğun doğuştan getirdiği potansiyelini destekleyecek ve onu gelişimin her alanında üst düzeye taşıyacak olan etmenlerden

biri de annedir. Okul öncesi çocukları isteklerinde ve arzularında, yaşadıkları problemlerde annelerine duygularını ifade ederler. Tüm bu durumlarda annenin çocuğun duygularını tanımlaması, duygularını yansıtabilmesi ve davranışa çözüm bulabilmesi çocuğun duygusal gelişimi için oldukça önemlidir (Yağmurlu ve Altan, 2010). Bu araştırma ile çocukların yaşadıkları olumsuz olaylar karşısında annelerin en çok hangi yöntemle çocuğa yaklaştıkları, duygusal sosyalizasyonun alt boyutlarından en çok hangi yöntemlerin kullanıldığı ve çocukların duygu düzenleme becerileri ile annenin duygusal sosyalizasyonu arasındaki ilişkinin etkisini görmeyi sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın, okul öncesi dönemde çocukların duygularını düzenleme becerisi ve bu konuda annenin duygusal sosyalizasyonunun önemini vurgularken buna destek olacak diğer sosyal çevrenin ve okul öncesi kurumların çocukların duygusal gelişimlerine yönelik katkılarını araştırarak olan kişilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak araştırmanın annenin duygusal sosyalizasyonu ile çocuğun duygularını düzenleme becerileri arasındaki ilişki inceleneceğinden, aileler için çocukların duyguları anlama ve düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak eğitim programları düzenlenerek bu konu da ailelere farkındalık kazandırılabilir.

### **1.5. Araştırmanın Sınırlıkları**

Bu araştırma Kocaeli ili, İzmit ilçelerinde bulunan ilçedeki 2 bağımsız anaokulu ve ilköğretime bağlı anasınıfları öğrencilerinin annelerinden ve okul öncesi öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. Toplam 172 kişiden elde edilen veriler analiz edilip bulgular oluşturulmuştur.

Veri toplama ölçeklerinde yer alan aile bilgi formunda kardeşin olup olmadığı ve annenin medeni hali araştırmaya katkı sağlayacağı düşünüldüğünden forma eklenmiştir. Ancak çocukların birçoğunun tek çocuk olması ve annelerin neredeyse hepsinin evli olması nedeniyle bu iki demografik değişken analize dâhil edilmemiştir. Araştırmanın demografik boyutları cinsiyet ve annenin öğrenim durumu ile sınırlandırılmıştır.

Mevcut araştırmada katılımcılarının sosyo-ekonomik seviyeleri ve eğitim düzeylerinin yüksek olması, bu araştırmanın sınırlılıklarından birisi olarak görülebilir.

## 1.6. Tanımlar

**Duygu:** Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim (aktaran Yılmaz, 2012).

**Duygusal Gelişim:** Bireyin duygularını tanıması, birden fazla duyguyu yaşayabilmesi, duyguların farkında olması kontrol edebilmesi ve yönlendirmesidir (Saltalı, 2010).

**Duygu Düzenleme:** Bireyin belirli bir olay ya da durum karşında kendi hedeflerini gerçekleştirme amacıyla duygusal, bilişsel veya sosyal taleplere göre duygu ve davranışlarını düzenleyebilme becerisine sahip olmak olarak tanımlanmaktadır (Premo ve Kiel, 2014).

**Sosyalizasyon:** Bireylerin bir diğerine ve sosyal bir hayata uyum süreci” şeklinde açıklanabilir ( Baldwin, 1902).

**Duygusal Sosyalleşim:** Annenin duygusal sosyalleşimi “maternal socialization” sözcüğünden uyarlanmış bir terimdir. Annenin çocuğunun yaşadığı olayı/durumu ifade ediş ve bu olay/durum karşında çocuğa karşı gösterdiği tutumu anlatmaktadır (Yağmur ve Altan, 2010).

**İlk Çocukluk Dönemi:** Okul öncesi ve oyun çağı isimlerini de alan, 2-6 yaş arası dönemi kapsayan döneme ilk çocukluk dönemi denilmektedir (Öcal, 1996).

## 2. YÖNTEM

Bu bölümünde yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler yer almaktadır.

### 2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada, İzmit İli merkezinde faaliyet gösteren bağımsız anaokulu ve kreşlere gitmekte olan 48-72 ay arasındaki okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve çocukların duygularını düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma, gruplar arası karşılaştırmayı da içeren, 48-72 ay arasındaki okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve duygularını düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olduğundan, ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2009). “İlişkisel tarama modellerinde ise, en az iki değişkenin bulunduğu ve bağımsız değişkene göre oluşturulan grupların arasında bağımlı değişkene göre fark olup olmadığını inceleyen karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır (Karasar, 1998).

### 2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Kocaeli İli merkez bölgedeki bağımsız anaokulu veya ilkokula bağlı anasınıfına devam eden, normal gelişim gösteren 48-72 ay arası 172 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Anket, toplam 180 kişiye uygulanmış ancak 8 adet anket eksik verileri nedeniyle sonraki analizlerde kullanılmamak üzere ayrılmıştır. 172 kişiye ait,



örneklem grubunu oluşturan çocuk ve annelerin demografik/kişisel bilgileri aşağıda, Tablo 2.1’de özetlenmiştir.

**Tablo 2.1 Örnekleme oluşturan anne ve çocuklarına ilişkin kişisel bilgilerin dağılımı (N=172)**

Değişken	Grup	f	%
Medeni durum	Evli	168	97,7
	Boşanmış	4	2,3
Eğitim durumu	İlkokul	8	4,7
	Ortaokul	8	4,7
	Lise	24	14,0
	Yüksekokul	32	18,6
	Üniversite	78	45,3
	Yüksek Lisans	22	12,8
Çalışma durumu	Evet	118	68,6
	Hayır	54	31,4
Çocuğun cinsiyeti	Erkek	88	51,2
	Kız	84	48,8
İlk çocuk	Evet	136	79,1
	Hayır	36	20,9
Çocuğun kardeşi	Evet	60	34,9
	Hayır	112	65,1

Araştırmaya katılan annelerin yaşı 24 ile 50 arasında değişmekte olup ortalama yaşa  $34,22 \pm 4,23$  olarak hesaplanmıştır. Annelerin çok büyük bölümü, %97,7 evlidir. Eğitim durumlarına bakıldığında ise annelerin büyük kısmının %45,3 ile üniversite (lisans) mezunu oldukları, en küçük grubu ise %4,7 ile ilkokul ve yine %4,7 ile ortaokul mezunları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin %68,6’sının çalıştığı kalan %31,4’ün ise çalışmamaktadır. Çocukların yaşı ise 48 ile 72 ay arasında olup, çocukların ortalama yaşı  $60,60 \pm 8,59$  aydır. Çocukların yarısına yakını, %51,2 ile erkeklerden ve %48,8’i kızlardan oluşmaktadır. Yine, çocukların %79,1’i ilk çocuktur. Son olarak, çocukların %34,9’unun kardeşi varken %65,1’inin kardeşi yoktur.

### **2.3. Veri Toplama Araçları**

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, bir ebeveyn bilgi formu ve iki ölçme aracı kullanılmıştır. Ankete ilişkin ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

#### **2.3.1. Ebeveyn Onam Formu**

Ebeveyn Onam Formu, araştırmaya katılacak olan çalışma grubu için araştırmacı tarafından hazırlanmış olup araştırmanın nedenini, amacını, içeriğini açıklamak ve araştırmaya gönüllü katılım onayı sağlamak amacı ile düzenlenmiştir. Ebeveyn onam formu araştırmaya katılan anneler tarafından doldurulmuştur.

#### **2.3.2. Ebeveyn Bilgi Formu**

Ebeveyn Bilgi Formu, araştırmacı tarafından hazırlanmış çocuğu ve ailesini tanımaya yönelik genel bilgiler içeren formdur. Bu formda anne ve çocuğun yaşı, annenin eğitim durumu ve mesleği, kardeş sayısı annenin sosyo-ekonomik durumu vb. demografik sorular içermektedir.

#### **2.3.3. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ) (The Emotion Regulation Checklist)**

Duygu Düzenleme Ölçeği, Shields and Cicchetti tarafından 1997 yılında geliştirilmiştir. Önceki araştırmalar bu ölçeğin .96 Cronbach alfa değeriyle değişkenlik/olumsuzluk alt ölçeğinin, .83 Cronbach alfa değeriyle duygu düzenleme alt ölçeğinin, .89 Cronbach alfa değeriyle ölçeğin tümünün yüksek güvenirlikte olduğunu bulmuştur. Ayrıca duygu düzenleme becerileri zayıf ve güçlü olan çocukları ayırt edebildiği için bu ölçeğin geçerliğinin yüksek olduğu belirtilmiştir.

DDÖ'nün 6-13 yaş grubu üzerindeki Türkçe uyarlaması, Kapçı ve arkadaşları (2009) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçek ile Türkçe çevirisi arasında .84 ve .75 alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ) duygusal tepkileri ve duyguların ortamın koşullarına göre düzenlenip ifade edilmesini değerlendiren 24 maddelik bir ölçektir.

Bu ölçek, hem okulöncesi çağıdaki, hem de okul çağındaki çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek için kullanılmaktadır. DDÖ, duygudaki yoğunluğu, değişkenliği, esnekliği ve aynı zamanda da duygusal ifadenin ortama uygunluğunu değerlendiren maddelerden oluşmaktadır. DDÖ iki alt ölçeği içermektedir. Değişkenlik/Olumsuzluk (D/O) alt ölçeği, çocuktaki duygu durum değişkenliği ile olumsuz duygulanım gösterme eğilimini ölçer. Duygu Düzenleme (DD) alt ölçeği ise çocuğun duygularını ortama uygun olarak ifade etme becerisini ölçer. Anne, baba, öğretmen veya çocuğu tanıyan bir yetişkin ölçekte sıralanan davranışları çocukta ne sıklıkla gözlemlendiğini 1 ile 4 arasında değişen Likert tipi ölçek ile değerlendirir.

Maddeler “Hiçbir zaman (1)” ile “Hemen her zaman (4)” arasında değişen dereceleme ölçeğine uygun olarak düzenlenmiştir. Duygu düzenleme ölçeği EK-D’de yer almaktadır. Bu çalışmada kullanılan bu ölçeğin .94 Cronbach alfa değeriyle değişkenlik/olumsuzluk alt ölçeğinin, .81 Cronbach alfa değeriyle duygu düzenleme alt ölçeğinin, .88 Cronbach alfa değeriyle ölçeğin tümünün yüksek güvenirlikte olduğunu bulmuştur (aktaran Erşah, 2013).

Duygu Düzenleme Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu bir madde analizi ile tekrar araştırılmıştır. Duygu Düzenleme Ölçeğinin ve ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin güvenirlik analizleri için *Alpha* modeli kullanılmıştır. Alfa ( $\alpha$ ) katsayısına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarının güvenirliliği aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$  ise ölçek/boyut güvenilir değildir,

$0.40 \leq \alpha < 0.60$  ise ölçeğin/boyutun güvenirliliği düşük,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$  ise ölçek/boyut oldukça güvenilir ve

$0.80 \leq \alpha < 1.00$  ise ölçek/boyut yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2006).

**Tablo 2.2 Duygu Düzenleme  leğine ilişkin güvenilirlik analizi**

Boyut/�lek	Madde	Boyuta/�leğe Ait $\alpha$ Katsayısı
Değişkenlik/Olumsuzluk (15 madde)	Madde 2, 5, , 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 22 ve 24	0,786
Duygu Düzenleme (9 madde)	Madde 1, 3, 4, 7, 15, 16, 18, 21 ve 23	0,798
<b>Duygu Düzenleme �leği</b>		<b>0,926</b>

Tablo 2.2’de iki alt boyuttan oluşan Duygu Düzenleme  leği için yapılan güvenirlilik analizinin sonucu verilmiştir.

Duygu Düzenleme  leğinin ilk alt boyutu olan ve 15 maddeden oluşan ‘‘Değişkenlik/Olumsuzluk’’ boyutuna ait genel güvenirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha)  $\alpha=0,786$  ve 9 maddeden oluşan ölçeğin ikinci alt boyutu ‘Duygu Düzenleme’ için genel güvenirlik katsayısı  $\alpha=0,798$  olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geneline ilişkin güvenirlik katsayısı da  $\alpha=0,926$  olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçek ve alt boyutlarını oluşturan maddelerin arasında güvenirliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Duygu Düzenleme  leği ile Değişkenlik/Olumsuzluk ve Duygu Düzenleme alt boyutları için yapılan madde analizleri sonrası ölçek ve alt boyutlarının güvenirlilik düzeylerinin bu araştırma için yeterli olduğu anlaşılmıştır.

#### **2.3.4. Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme  leği (Coping with Children’s Negative Emotions Scale (CCNES))**

Annelerin ocukların olumsuz duygularına yönelik duyguları sosyalleştirme davranışlarını ölçmek için Fabes, Eisenberg ve Bernzweig (1990) tarafından geliŐtirilmiŐ olan ocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme  leği (Coping with Children’s Negative Emotions) kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Altan (2006) tarafından gerçekleŐtirilmiŐtir. Fabes ve diğerleri (2001)  leğin psikometrik özelliklerini okul öncesi dönemde çocukları olan 101 aile ile çalıŐtıkları araŐtırmalarında tamamlamıŐlardır. Ölçeğin iç tutarlık için Cronbach alfa katsayıları ‘‘Probleme odaklı tepki’’ için .78, ‘‘Duyguya odaklı tepki’’ için .80, ‘‘Dışavurumcu tepki’’ için .85, ‘‘Küçümseyici odaklı tepki’’ için .78 ve ‘‘Cezalandırıcı tepki’’ için .69

ve “Anne kaygısı” için .70 olarak belirtmiştir. Altan (2006) tarafından 48-72 aylık çocuklar için Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ise destekleyici anne tepkileri için iç tutarlık güvenilirlik katsayısını .84 ve destekleyici olmayan anne tepkilerini .87 olarak bulmuştur (Akt. Altan ve Yağmurlu, 2012).

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu da bir madde analizi ile tekrar güvenilirlik katsayılarına ( $\alpha$ ) bakılarak incelenmiştir. Yapılan madde analizinin sonuçları aşağıda, Tablo 2.3’te sunulmuştur.

**Tablo 2.3 Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizi**

Boyut/Ölçek	Madde	Boyuta/Ölçeğe Ait $\alpha$ Katsayısı
Probleme odaklı tepki (12 madde)	Madde 1c, 2d, 3c, 4f, 5b, 6f, 7a, 8b, 9d, 10e, 11d, 12a	0,728
Duyguya odaklı tepki (12 madde)	Madde 1f, 2b, 3d, 4e, 5a, 6a, 7b, 8f, 9f, 10d, 11e ve 12c	0,870
Dışavurumcu tepki (12 madde)	Madde 1e, 2e, 3e, 4b, 5f, 6e, 7f, 8a, 9a, 10c, 11f ve 12b	0,857
Küçümseyici odaklı tepki (12 madde)	Madde 1d, 2c, 3b, 4c, 5c, 6b, 7d, 8d, 9c, 10f, 11a ve 12f	0,742
Cezalandırıcı tepki (12 madde)	Madde 1b, 2f, 3f, 4a, 5d, 6d, 7e, 8e, 9e, 10b, 11c ve 12e	0,904
<b>Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği</b>		<b>0,917</b>

Her biri 12 maddeden oluşan beş boyutlu Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği için yapılan güvenilirlik analizi sonucu verilmiştir. Buna göre, ölçeğin ilk alt boyutu olan ‘Probleme odaklı tepki’ için güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha)  $\alpha=0,728$ ; ‘Duyguya odaklı tepki’ boyutu için  $\alpha=0,870$ ; ‘Dışavurumcu tepki’ boyutu için  $\alpha=0,857$ ; ‘Küçümseyici odaklı tepki’ boyutu için  $\alpha=0,742$  ve ‘Cezalandırıcı tepki’ boyutu için  $\alpha=0,904$  olarak hesaplanmıştır.

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeğinin geneline ilişkin güvenilirlik katsayısı da  $\alpha=0,917$  olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçek ve alt boyutlarını oluşturan maddelerin arasında güvenirliliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği ile beş alt boyutuna dair yapılan madde analizleri sonrası ölçek ve alt boyutlarının güvenilirlik düzeylerinin bu araştırma için yeterli olduğu anlaşılmıştır.

#### **2.4. İşlem**

İlk olarak, araştırma için gerekli olan veri toplama araçlarının gerekli izin belgelerini iletmek ve uygulamaya yapabilmek için Maltepe Üniversitesi Etik Kurulundan ve Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Seçilen okul öncesi eğitim kurumları ziyaret edilerek okul idaresi, rehberlik birimi ve okul öncesi öğretmenler araştırma süreci ile ilgili gerekli bilgi verilmiştir. Okuldaki 48-72 aylık çocuklar seçilerek çocukların annelerine mektup ve elektronik posta yoluyla ebeveyn onam formu ve bilgi formu okul rehber öğretmenleri aracılığıyla gönderilmiştir. Onam formunu dolduran annelere mektup ve elektronik posta yoluyla Çocukların olumsuz duygularıyla başetme ölçeği (CCNES) yine rehber öğretmenler aracılığıyla gönderilirken annelerin ölçeği doldurması için 7 gün süre verilmiştir. 7 günün sonunda ölçeği doldurup gönderen annelerin çocuklarına yönelik duygu düzenleme ölçeğinin doldurulması için öğretmenler ile boş bir sınıfta görüşülüp çalışmanın amacı ve nedeni öğretmenlere açıklanmıştır. Buna göre çocuğu tanıyan yetişkin olarak görülen öğretmenlerin okul içindeki gözlem- değerlendirilmeleri göz önünde bulundurularak ölçeği doldurmaları talep edilmiştir. Öğretmenlere araştırmacı tarafından dağıtılan duygu düzenleme ölçeği 2 gün sonunda öğretmenlerden teslim alınmıştır. Anne ya da öğretmenler tarafından eksik ya da hatalı bir biçimde doldurulan ölçekler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

#### **2.5. Verilerin Analizi**

Ebeveyn Bilgi Formu, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği ile toplanan verilerin tümü, SPSS for Windows 19.0 paket programı ile çözümlenmeye tabi tutulmuştur.

Ölçeklerle toplanan verilerin çözümüne geçilmeden önce, bu verilerin belirlenen sınırlar içinde olup olmadığı, hatalar ve eksiklikler barındırıp barındırmadığı kontrol

edilmiştir. İkinci aşamada ise araştırmanın problem ve alt problemlerine göre hangi istatistiki tekniklerin kullanılacağına *Kolmogorov-Smirnov* testi ile veri gruplarının normallik dağılımlarına bakılarak karar verilmiştir. Buna göre;

1. Anne ve çocukların, kişisel özelliklerini özetlemek amacıyla, anne ve çocukların yaşı, annelerin medeni durumları ile eğitim düzeyleri, çalışıp çalışmadıkları çocuğun ilk çocuk olup olmadığı ve kardeşinin olup olmadığı değişkenlerinin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır (Tablo 1).
2. Annelerin, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği boyutlarına ilişkin puanlarını/düzeylerini araştırmak üzere, alt boyutlara ilişkin ortalama puanlar ( $\bar{x}$ ) ve standart sapma (*ss*) değerleri hesaplanmıştır.
3. Annelerin, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği boyutlarına ilişkin puanlarının/düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak üzere bağımsız (ilişkisiz) gruplar t-testi uygulanmıştır.
4. Annelerin, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği boyutlarına ilişkin puanlarının/düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak üzere, normallik varsayımı sağlanamadığından, Kruskal-Wallis testi uygulanmış, anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır.
5. Annelerin, Duygu Düzenleme Ölçeği ile Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği boyutlarına ilişkin puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyon katsayılarına bakılarak incelenmiştir.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri, .05'ten küçük ( $p < .05$ ) bulunduğu bağımsız değişkenlerin grupları (kategorileri) arasındaki farklılıklar/ilişkiler "anlamlı" olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir.

### 3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümde, araştırmanın konusu olan, 48-72 ay arasındaki okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ile çocukların duygularını düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi için yöntem bölümünde ayrıntıları verilen ölçeklerle toplanan veriler üzerinden yapılan istatistiksel analizler ve bu analizler sonrası elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Analiz bulguları, araştırmanın amacı ile belirlenen sorulara uygun olarak bir sıra halinde yorumları ile birlikte sunulmuştur.

Bu bölümde önce, okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve çocukların duygularını düzenleme becerisi düzeyleri genel olarak incelenmiş daha sonra iki ölçek arasındaki ilişkiler ve ölçek puanlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

#### 3.1. 48-72 Ay Arasındaki Çocukların Annelerinin Duygusal Sosyalizasyonu ve Çocukların Duygularını Düzenleme Becerilerine İlişkin Genel Bulgular

**Tablo 3.1 Okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve çocukların duygularını düzenleme becerilerine ilişkin betimsel istatistikler (N=172)**

Ölçek	Boyut	$\bar{X}$	ss
Duygu Düzenleme Ölçeği	Değişkenlik/Olumsuzluk	1,72	0,42
	Duygu düzenleme	3,28	0,54
Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği	Problem odaklı tepkiler	4,07	0,48
	Duyguya odaklı tepkiler	4,16	0,62
	Dışavurumcu tepki	3,62	0,74
	Küçümseyici odaklı tepki	2,29	0,90
	Cezalandırıcı tepkiler	1,60	0,74

Tablo 3.1’de araştırmaya katılan okul öncesi çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyonu ve çocukların duygularını düzenleme becerilerine ilişkin hesaplanan betimsel puanları yer almaktadır.

Duygu Düzenleme Ölçeği toplam iki alt boyuttan meydana gelmekte olup, ölçek maddeleri araştırmaya katılanlarca ‘Hiçbir zaman’ (1) ile ‘Hemen her zaman’



(4) arasında değerlendirilen, 11 ters, toplam 24 maddeden oluşmaktadır. 4'lü Likert tipi ölçeğin madde ve boyutlarına ilişkin puanlarının hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde aşağıdaki seçenek ve puan aralıkları dikkate alınmıştır.

<b><u>Seçenek</u></b>	<b><u>Puan Aralığı</u></b>
Hiçbir zaman	1,00 - 1,75
Bazen	1,76 - 2,50
Sık sık	2,51 - 3,25
Hemen her zaman	3,26 - 4,00

Araştırmaya katılan okulöncesi öğretmenleri çocukları değerlendirmeleri sonucunda, çocukların duygu düzenleme düzeylerinin (becerilerinin), değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeylerinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ( $\bar{X}$  Değişkenlik/Olumsuzluk=1,72±0,42;  $\bar{X}$  Duygu düzenleme=3,28±0,54). Okulöncesi öğretmenleri çocukların değişkenlik/olumsuzluklarını 'Hiçbir zaman' düzeyinde değerlendirirken, duygu düzenleme becerilerini 'Hemen her zaman' düzeyinde algılamaktadır.

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Başetme Ölçeği, her biri 12 maddeden oluşan beş alt boyuttan meydana gelmekte olup, 5'li likert tipi biçiminde düzenlenmiştir. Ölçeğin maddeleri araştırmaya katılan annelerce 'Hiç böyle yapmam' (1) ile 'Kesinlikle böyle yaparım' (5) seçeneklerinden biri işaretlenerek yapılmıştır. Ölçeğin madde ve boyutlarına ilişkin puanlarının hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde aşağıdaki seçenek ve puan aralıkları dikkate alınmıştır.

<b><u>Seçenek</u></b>	<b><u>Puan Aralığı</u></b>
Hiç böyle yapmam	1,00 - 1,80
Nadiren böyle yaparım	1,81 - 2,60
Belki böyle yaparım	2,61 - 3,40
Büyük olasılıkla böyle yaparım	3,41 - 4,20
Kesinlikle böyle yaparım	4,21 - 5,00

Tablo 3.1'den görüleceği üzere, araştırmaya katılan annelerin (kendi algılarına göre) en çok duyguya odaklı tepkiler, en az da cezalandırıcı tepkiler gösterdikleri anlaşılmaktadır. Anneler, cezalandırıcı tepkileri 'Hiç böyle yapmam' düzeyinde ( $\bar{X}$  Cezalandırıcı tepkiler=1,60±0,74), küçümseyici odaklı tepkileri 'Nadiren böyle yaparım'

düzeyinde ( $\bar{X}$  Küçümseyici odaklı tepkiler=2,29±0,90), dışavurumcu tepkileri ( $\bar{X}$  Dışavurumcu tepkiler=3,62±0,74), problem odaklı tepkileri ( $\bar{X}$  Problem odaklı tepkiler=4,07±0,48) ve duyguya odaklı tepkileri ( $\bar{X}$  Duyguya odaklı tepkiler=4,16±0,62) ise ‘Büyük bir olasılıkla böyle yaparım’ düzeyinde göstermektedir.

### 3.2. 48-72 Ay Arasındaki Çocukların Annelerinin Duygusal Sosyalleşme ve Çocukların Duygularını Düzenleme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

**Alt Problem 1:** 48-72 aylık çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

**Tablo 3.2 48-72 aylık çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalleşme düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon testi (N=172)**

Boyut		Değişkenlik/Olumsuzluk
Problem odaklı tepkiler	r	-,457*
	p	0,028
Duyguya odaklı tepkiler	r	-,499*
	p	0,024
Dışavurumcu tepki	r	-,621*
	p	0,004*
Küçümseyici odaklı tepki	r	,493**
	p	0,000
Cezalandırıcı tepkiler	r	,643**
	p	0,000

\*İlişki (korelasyon)  $p < .05$  ve \*\* $p < .01$  düzeyinde anlamlıdır.

48-72 aylık çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson’s korelasyon katsayıları ile araştırılmış ve sonuçları yukarıda, Tablo 3.2’de özetlenmiştir. Buna göre;

Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalleşme düzeyleri arasında (beş alt boyut bakımından da) anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile

problem odaklı, duyguya odaklı ve dışavurumcu tepkiler arasında negatif, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri arttıkça annelerin problem odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Problem odaklı tepkiler}} = -0,457$ ;  $p < .05$ ), duyguya odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Duyguya odaklı tepkiler}} = -0,499$ ;  $p < .05$ ) ve dışavurumcu tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Dışavurumcu tepkiler}} = -0,621$ ;  $p < .05$ ) gösterme düzeyleri azalmaktadır (veya tersi). Öte yandan, çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri arttıkça annelerin küçümseyici odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Küçümseyici odaklı tepkiler}} = 0,493$ ;  $p < .01$ ) ve cezalandırıcı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Cezalandırıcı tepkiler}} = 0,643$ ;  $p < .01$ ) gösterme düzeyleri de artmaktadır (veya tersi).

**Alt Problem 2:** 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri ile annelerin duygu sosyalizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

**Tablo 3.3 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon testi (N=172)**

Boyut		Duygusal düzenleme
Problem odaklı tepkiler	r	,612**
	p	0,000
Duyguya odaklı tepkiler	r	,548**
	p	0,000
Dışavurumcu tepki	r	,560**
	p	0,000
Küçümseyici odaklı tepki	r	-,566*
	p	0,024
Cezalandırıcı tepkiler	r	-,541*
	p	0,027

\*İlişki (korelasyon)  $p < .05$  ve \*\* $p < .01$  düzeyinde anlamlıdır.

48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson's korelasyon katsayıları ile araştırılmış ve sonuçları yukarıda, Tablo 3.3.'de özetlenmiştir. Buna göre;

Çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında (beş alt boyut bakımından da) anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri ile problem odaklı, duyguya odaklı ve dışavurumcu tepkiler arasında pozitif, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki vardır. Çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri artıkça/yükseldikçe annelerin problem odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Problem odaklı tepkiler}}=0,612$ ;  $p<.01$ ), duyguya odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Duyguya odaklı tepkiler}}=0,548$ ;  $p<.01$ ) ve dışavurumcu tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Dışavurumcu tepkiler}}=0,560$ ;  $p<.01$ ) gösterme düzeyleri de artmaktadır (veya tersi). Öte yandan, çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri azaldıkça/düşükçe annelerin küçümseyici odaklı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Küçümseyici odaklı tepkiler}}=-0,566$ ;  $p<.05$ ) ve cezalandırıcı tepkiler ( $r_{\text{Değişkenlik/olumsuzluk*Cezalandırıcı tepkiler}}=-0,541$ ;  $p<.05$ ) gösterme düzeyleri artmaktadır (veya tersi).

**Alt Problem 3:** 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri (olumsuzluk/değişkenlik ve duygu düzenleme alt boyutu) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

**Tablo 3.4 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair t-testi (N=172)**

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	Betimsel İstatistikler			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Değişkenlik/Olumsuzluk	Erkek	88	1,80	0,44	2,83	170	0,005*
	Kız	84	1,63	0,38			
Duygusal düzenleme	Erkek	88	3,15	0,52	3,22	170	0,002*
	Kız	84	3,41	0,54			

\*Fark  $p<.05$  düzeyinde anlamlıdır.

48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin (olumsuzluk/değişkenlik ve duygu düzenleme alt boyutu) çocuğun cinsiyetine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız (ilişkisiz) gruplar t-testiyle incelenmiş ve sonuçları yukarıda, Tablo 3.4’de özetlenmiştir. Buna göre;

Kız ve erkek çocukların ölçeğin ‘Değişkenlik/olumsuzluk’ boyutuna ilişkin puanları (düzeyleri) arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın erkek çocukları lehine olduğu bulunmuştur [ $t_{(170)}=2,83$  ve  $p<.05$ ]. Cinsiyete bağlı olarak okulöncesi

öğretmenlerin algılarına göre çocukların ortalama puanlarına bakıldığında, erkek çocukların ‘Değişkenlik/olumsuzluk’ puanlarının/düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{Erkek}}=1,80$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=1,63$ ).

Kız ve erkek çocukların ölçeğin ‘Duygusal düzenleme’ boyutuna ilişkin puanları (düzeyleri) arasında da anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın bu defa kız çocukları lehine olduğu bulunmuştur [ $t_{(170)}=3,22$  ve  $p<,05$ ]. Cinsiyete bağlı olarak okulöncesi öğretmenlerin algılarına göre çocukların ortalama puanlarına bakıldığında, kız çocukların ‘Duygusal düzenleme’ puanlarının/düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{Erkek}}=3,15$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=3,41$ ).

**Alt Problem 4:** 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri (olumsuzluk/değişkenlik ve duygu düzenleme alt boyutu) annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

**Tablo 3.5 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına dair Kruskal Wallis testi (N=172)**

Boyut/Ölçek	Annenin eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal Wallis Testi		
		n	Sıra Ort.	$X^2$	sd	p
Değişkenlik/Olumsuzluk	İlkokul/Ortaokul (1)	16	53,00	16,49	4	0,002*
	Lise (2)	24	87,50			
	Yüksekokul (3)	32	81,00			
	Üniversite (4)	78	80,29			
	Yüksek Lisans (5)	22	110,68			
Duygusal düzenleme	İlkokul/Ortaokul (1)	16	90,38	1,38	4	0,847
	Lise (2)	24	85,17			
	Yüksekokul (3)	32	85,44			
	Üniversite (4)	78	84,96			
	Yüksek Lisans (5)	22	84,81			

\*Fark  $p<,05$  düzeyinde anlamlıdır.

**Tablo 3.6 Annenin eğitim düzeyinin hangi grupları arasında çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik post-hoc Mann-Whitney U testi (N=172)**

Boyut	Annenin eğitim durumu	İlkokul/Ortaokul (1)	Lise (2)	Yüksekokul (3)	Üniversite (4)	Yüksek Lisans (5)	Anlamlı Fark
Değişkenlik/ Olumsuzluk	İlkokul/Ortaokul (1)	-	p=0,019*	p=0,016*	p=0,015*	p=0,000**	1, 2, 3, 4 ile 5
	Lise (2)	-	-	p=0,281	p=0,260	p=0,011*	1 ile 2, 3, 4
	Yüksekokul (3)	-	-	-	p=0,708	p=0,009*	
	Üniversite (4)	-	-	-	-	p=0,003*	
	Yüksek Lisans (5)	-	-	-	-	-	

\*Fark  $p < .05$  ve \*\*fark  $p < .001$  düzeyinde anlamlıdır.

Çocukların annelerinin eğitim düzeyine bağlı olarak duygu düzenleme becerisi düzeylerinde (değişkenlik/olumsuzluk ve duygusal düzenleme) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 3.5) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Çocukların annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak ölçeğin ‘Değişkenlik/olumsuzluk’ boyutuna ilişkin puanları (düzeyleri) arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur [ $X^2_{(4)}=16,49$  ve  $p < .05$ ]. Annenin hangi eğitim grupları arasında çocukların ‘değişkenlik/olumsuzluk’ puanlarının/düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre (Tablo 3.6.); annesi yüksek lisans mezunu olan çocukların (Grup 5) değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri annesi diğer eğitim düzeylerinden mezun olan çocuklardan (Grup 1, 2, 3 ve 4) daha yüksektir. Yine annesi lise, yüksek okul ve üniversite mezunu olan çocukların (Grup 2, 3 ve 4) değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri de annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan çocuklardan (Grup 1) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=53,00; Sıra Ortalaması Lise=87,50; Sıra Ortalaması Yüksek Okul=81,00; Sıra Ortalaması Üniversite=80,29 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=110,86).

Çocukların annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak ölçeğin ‘Duygusal düzenleme’ boyutuna ilişkin puanları (düzeyleri) arasında ise anlamlı bir farklılaşma yoktur ( $p > 0,05$ ). Çocukların, annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak bulunan duygusal düzenleme puanları/düzeyleri birbirine oldukça yakındır/benzerdir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=90,38; Sıra Ortalaması Lise=85,17; Sıra Ortalaması Yüksek Okul=85,44; Sıra Ortalaması Üniversite=84,96 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=84,81).

**Alt Problem 5:** Annenin duygusal sosyalizasyonu (probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutları) çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

**Tablo 3.7 48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyon düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair t-testi (N=172)**

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	Betimsel İstatistikler			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Problem odaklı tepkiler	Erkek	88	4,09	0,48	0,33	170	0,744
	Kız	84	4,06	0,47			
Duyguya odaklı tepkiler	Erkek	88	4,19	0,56	0,70	170	0,482
	Kız	84	4,12	0,67			
Dışavurumcu tepki	Erkek	88	3,69	0,67	1,24	170	0,218
	Kız	84	3,55	0,81			
Küçümseyici odaklı tepki	Erkek	88	2,32	1,03	0,45	170	0,652
	Kız	84	2,25	0,75			
Cezalandırıcı tepkiler	Erkek	88	1,57	0,68	-0,54	170	0,590
	Kız	84	1,63	0,80			

\*Fark  $p < .05$  düzeyinde anlamlıdır.

48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyon düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız (ilişkisiz) gruplar t-testiyle incelenmiş ve sonuçları yukarıda, Tablo 3.7.'de özetlenmiştir. Buna göre çocukların cinsiyeti annelerin duygusal sosyalizasyonun hiçbir alt boyutu bakımından farklılaşmaya neden olmamaktadır ( $p > 0,05$ ). Boyutlara ilişkin, çocukların cinsiyetine bağlı olarak bulunan ortalama puanlara bakıldığında birbirlerine çok yakın oldukları görülmektedir;

- Problem odaklı tepkiler :  $\bar{X}_{\text{Erkek}}=4,09$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=4,06$
- Duyguya odaklı tepkiler :  $\bar{X}_{\text{Erkek}}=4,19$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=4,12$
- Dışavurumcu tepkiler :  $\bar{X}_{\text{Erkek}}=3,69$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=3,55$
- Küçümseyici odaklı tepkiler :  $\bar{X}_{\text{Erkek}}=2,32$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=2,25$
- Cezalandırıcı tepkiler :  $\bar{X}_{\text{Erkek}}=1,57$  ve  $\bar{X}_{\text{Kız}}=1,63$

**Alt Problem 6:** Annenin duygusal sosyalizasyonu (probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutları) öğrenim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

**Tablo 3.8 48-72 aylık çocukların annelerinin duygusal sosyalizasyon düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair Kruskal Wallis testi (N=172)**

Boyut/Ölçek	Annenin eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal Wallis Testi		
		n	Sıra Ort.	X <sup>2</sup>	sd	p
Problem odaklı tepkiler	İlkokul/Ortaokul (1)	16	54,88	12,45	4	0,014*
	Lise (2)	24	56,83			
	Yüksekokul (3)	32	89,00			
	Üniversite (4)	78	93,45			
	Yüksek Lisans (5)	22	99,05			
Duyguya odaklı tepkiler	İlkokul/Ortaokul (1)	16	59,50	11,63	4	0,020*
	Lise (2)	24	78,00			
	Yüksekokul (3)	32	80,63			
	Üniversite (4)	78	93,47			
	Yüksek Lisans (5)	22	96,68			
Dışavurumcu tepki	İlkokul/Ortaokul (1)	16	59,33	13,17	4	0,010*
	Lise (2)	24	65,60			
	Yüksekokul (3)	32	82,94			
	Üniversite (4)	78	92,65			
	Yüksek Lisans (5)	22	92,41			
Küçümseyici odaklı tepki	İlkokul/Ortaokul (1)	16	128,63	18,53	4	0,001*
	Lise (2)	24	88,33			
	Yüksekokul (3)	32	89,31			
	Üniversite (4)	78	82,96			
	Yüksek Lisans (5)	22	97,77			
Cezalandırıcı tepkiler	İlkokul/Ortaokul (1)	16	93,88	6,50	4	0,165
	Lise (2)	24	90,58			
	Yüksekokul (3)	32	79,63			
	Üniversite (4)	78	81,60			
	Yüksek Lisans (5)	22	89,50			

\*Fark  $p < .05$  düzeyinde anlamlıdır.



**Tablo 3.9 Annenin eğitim düzeyinin hangi grupları arasında duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik post-hoc Mann-Whitney U testi (N=172)**

Boyut/Ölçek	Annenin eğitim durumu	İlkokul/Ortaokul (1)	Lise (2)	Yüksek Okul (3)	Üniversite (4)	Yüksek Lisans (5)	Anlamlı Fark
Problem odaklı tepkiler	İlkokul/Ortaokul (1)	-	p=0,412	p=0,014*	p=0,012*	p=0,009*	1, 2 ile 3, 4, 5
	Lise (2)	-	-	p=0,013*	p=0,011*	p=0,010*	
	Yüksekokul (3)	-	-	-	p=0,805	p=0,127	
	Üniversite (4)	-	-	-	-	p=0,811	
	Yüksek Lisans (5)	-	-	-	-	-	
Duyguya odaklı tepkiler	İlkokul/Ortaokul (1)	-	p=0,248	p=0,097	p=0,017*	p=0,011*	1, 2 ile 4, 5
	Lise (2)	-	-	p=0,913	p=0,034*	p=0,025*	
	Yüksekokul (3)	-	-	-	p=0,132	p=0,059	
	Üniversite (4)	-	-	-	-	p=0,756	
	Yüksek Lisans (5)	-	-	-	-	-	
Dışavurumcu tepki	İlkokul/Ortaokul (1)	-	p=0,135	p=0,091	p=0,016*	p=0,015*	1, 2 ile 4, 5
	Lise (2)	-	-	p=0,086	p=0,041*	p=0,042*	
	Yüksekokul (3)	-	-	-	p=0,523	p=0,518	
	Üniversite (4)	-	-	-	-	p=0,840	
	Yüksek Lisans (5)	-	-	-	-	-	
Küçümseyici odaklı tepki	İlkokul/Ortaokul (1)	-	p=0,007*	p=0,012*	p=0,006*	p=0,035*	1 ile 2, 3, 4, 5
	Lise (2)	-	-	p=0,878	p=0,804	p=0,419	
	Yüksekokul (3)	-	-	-	p=0,745	p=0,426	
	Üniversite (4)	-	-	-	-	p=0,355	
	Yüksek Lisans (5)	-	-	-	-	-	

\*Fark  $p < .05$  ve \*\*fark  $p < .001$  düzeyinde anlamlıdır.

Çocukların annelerinin eğitim düzeyine bağlı olarak duygusal sosyalizasyon düzeylerinde (probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki, küçümseyici odaklı tepki, cezalandırıcı tepki alt boyutları) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 3.8.) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyleri duygusal sosyalizasyonun probleme odaklı tepki, duyguya odaklı tepki, dışavurumcu tepki ve küçümseyici odaklı tepki alt boyutlarında anlamlı bir farka neden olurken ( $p < 0,05$ ), cezalandırıcı tepki boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamaktadır ( $p > 0,05$ ). Buna göre;

Annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin ‘Probleme odaklı tepki’ puanlarında (düzeyleri) anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [ $X^2_{(4)}=12,45$  ve  $p < .05$ ]. Hangi eğitim grupları arasında ‘probleme odaklı tepki’ puanların/düzeylerin farklı olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre (Tablo 3.9.); yüksek okul, üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin (Grup 3, 4 ve 5) probleme odaklı tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden (Grup 1 ve 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=54,88; Sıra

Ortalaması Lise=56,83; Sıra Ortalaması Yüksek Okul=89,00; Sıra Ortalaması Üniversite=93,45 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=99,05).

Annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin 'Duyguya odaklı tepki' puanlarında (düzeyleri) da anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [ $X^2_{(4)}=11,63$  ve  $p<,05$ ]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre (Tablo 3.9.); üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin (Grup 4 ve 5) duyguya odaklı tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden (Grup 1 ve 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=59,50; Sıra Ortalaması Lise=78,00; Sıra Ortalaması Üniversite=93,47 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=96,68).

Annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin 'Dışavurumcu tepki' puanlarında (düzeyleri) da anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [ $X^2_{(4)}=13,17$  ve  $p<,05$ ]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre (Tablo 12); üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin (Grup 4 ve 5) dışavurumcu tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden (Grup 1 ve 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=59,33; Sıra Ortalaması Lise=65,60; Sıra Ortalaması Üniversite=92,65 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=92,41).

Son olarak, annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin 'Küçümseyici odaklı tepki' puanlarında (düzeyleri) anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [ $X^2_{(4)}=18,53$  ve  $p<,05$ ]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre (Tablo 3.9.); ilkokul/ortaokul mezunu annelerin (Grup 1) küçümseyici odaklı tepki puanları/düzeyleri diğer annelerden (Grup 2, 3, 4 ve 5) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlkokul/Ortaokul=128,63; Sıra Ortalaması Lise=88,33; Sıra Ortalaması Yüksek Okul=89,31; Sıra Ortalaması Üniversite=82,96 ve Sıra Ortalaması Yüksek Lisans=97,77).

#### 4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı; annenin duygusal sosyalizasyonu ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın temel problemine ulaşmak için yanıt aranan sorulara uygun yapılan analizlerden elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmaktadır.

48-72 aylık çocukların duygu düzenleme beceri düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının araştırılması bu çalışmanın temel problemidir. Buna göre; çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında (problem odaklı tepkiler, duygu odaklı tepkiler, küçümseyici tepkiler, dışavurumcu ve cezalandırıcı tepkiler) anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların duygu düzenleme becerisi alt boyutundan değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annenin duygusal sosyalizasyonunun alt boyutlarından problem odaklı, duyguya odaklı ve dışavurumcu tepkiler arasında negatif ilişki varken annenin duygusal sosyalizasyonu alt boyutlarından küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler ile arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri arttıkça annelerin problem odaklı tepkiler, duyguya odaklı tepkiler ve dışavurumcu tepkiler gösterme düzeyleri azalmaktadır. Öte yandan, çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri arttıkça annelerin küçümseyici odaklı tepkiler ve cezalandırıcı tepkiler gösterme düzeyleri de artmaktadır.

Literatür incelendiğinde, Yağmurlu ve Altan'ın (2010), annenin sosyalizasyonu ve çocuk yetiştirme tutumları ile okul öncesi çocukların mizacının duygu düzenleme becerisi üzerindeki etkisinin incelendiği araştırma sonuçlarına göre çocuğun mizacı ve annenin sosyalizasyonu duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular mevcut araştırma ile paralellik göstermektedir. Kiel ve Premo, 2014 yılında yaptığı çalışmada, anne sosyalizasyonun yeni yürümeye başlayan çocukların duygu düzenleme becerisinde cinsiyete göre farklılığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukların duygu düzenleme becerisi ile annenin duygusal sosyalizasyonu arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak bu ilişkiyi çocuğun yaşı yordamaktadır. 2 yaş civarı çocukların annenin fiziksel desteğine ve model

olmasına daha fazla ihtiyacı olduğundan duygu düzenleme becerilerinin 3-4 yaş civarı çocuklara göre daha çok desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Altan'ın (2006) anne sosyalizasyonu ile çocuğun mizaç özelliklerinin çocuğun duygu düzenleme becerisine olan etkisinin incelendiği araştırma sonuçlarına göre; annenin olumlu sosyalizasyon tepkilerinin (duygu odaklı, dışavurumcu ve problem odaklı), annenin sıcakkanlı mizacının ve olumlu ebeveyn davranışlarının arasındaki etkileşim ile duygu düzenleme becerisini anlamlı bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda ortak noktalardan biri annenin mizaç ve çocuğun özelliklerinin de annenin duygusal sosyalizasyonu etkilediği yönündedir. Annenin sabırlı olması, olumlu yaklaşımı, çocuklara özerklik tanınması ve sakin tutumları da çocuğun duygu düzenleme becerisini etkilemektedir (Yağmurlu ve Altan, 2010).

Dunsmore ve Karn (2001), okul öncesi çocuklar ve anneleri ile yaptıkları çalışmada annenin duygu sosyalizasyon tepkilerinin çocukların duygularını anlama becerisini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin özellikle duygu odaklı tepkileri kullanması çocukların duygusal yüz ifadelerini isimlendirme becerisini olumlu etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Fabes ve arkadaşlarının (2006) yaptığı araştırmada ise annelerin duyguya odaklanma ve probleme odaklanma tepkileri ile çocukların duyguları anlama becerisi ile pozitif ilişkilidir. Duygu düzenleme becerisinin duyguyu anlama becerisinden yola çıkılarak oluşturulduğu düşünüldüğünde literatürdeki benzer araştırmalar duyguyu anlama ve düzenleme becerisinde annenin olumlu duygu sosyalizasyon tepkilerinin etkisini ortaya koymaktadır.

Bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim dönemleri tek başlarına oldukça önemli olmalarına karşın birbirleriyle sürekli etkileşim içinde ve birbirlerine bağlı olarak düşünüldüğünde çok daha önemli olmaktadır. Sosyal ve duygusal öğrenme gelişim alanlarıyla birlikte zekâ kavramlarıyla da ilişkilidir. Çünkü zekâ kavramı sadece bilişsel öğelerle değil duygusal ve sosyal öğelerle de ilgilidir. Ayrıca duygusal tepkilerin temelinde bilişsel karmaşıklık da vardır. Birey duygusal tepkilerin sonuçlarını değerlendirerek sonraki duygusal gelişimini de etkiler. Çocuk öğrenme ve deneyimine bağlı olarak tepkiler geliştirir. Duygu gelişimi bilişsel gelişimle özdeş gibidir (Arı, 2005). Bu nedenle. Ailelerin bilişsel gelişimi desteklemesi duygusal gelişime de katkı sağlayacaktır.

Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında (problem odaklı tepkiler, duygu odaklı tepkiler, küçümseyici tepkiler, dışavurumcu tepkiler, cezalandırıcı tepkiler) anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri ile annenin duygu sosyalizasyonu alt boyutlarından problem odaklı, duyguya odaklı ve dışavurumcu tepkiler arasında negatif, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Öte yandan, çocukların değişkenlik/olumsuzluk gösterme düzeyleri arttıkça annelerin küçümseyici odaklı ve cezalandırıcı tepkiler gösterme düzeyleri de artmaktadır.

Atay'ın (2013) yaptığı çalışmada düşük seviyede duygusal farkındalığı olan annelerin daha fazla olumsuz duygu sosyalizasyonu tepkilerinde bulunduğu, çocukların daha dengesiz ve negatif değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Premo ve Kiel 2014 yaptığı çalışmada yeni yürümeye başlayan çocuklara annenin kontrolünün fazla olması, annenin olumsuz yaklaşımı ve stresli halinin de çocuğun duygu düzenleme becerisinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre; mevcut araştırma ile ilişkilendirildiğinde çocuğun kavgacı, ısrarcı, ağlayan, çekingen tutumların annenin olumsuz duygusal sosyalizasyon tepkileri ile ilişki olduğu söylenebilir. Arı ve Şahin'in (2015) yaptığı çalışmada bağlanmanın da çocukların duygu düzenleme becerisinde önemli etkisi olduğu ortaya koyulmuştur. Güvenli bağlanan çocukların, kaçınmacı ve negatif bağlanan çocuklara göre daha yüksek duygu düzenleme becerilerine sahip olduğu bulunmuştur. Bağlanma stillerinin çocuğun duygusal gelişimine önemli etkisinin olduğu göz önünde bulundurulduğunda annenin, çocuğun doğumundan beri olumsuz yaklaşımlarının çocuğun duygu düzenleme becerisindeki etkisi farklı açıdan da de görülmektedir.

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annelerin duygusal sosyalizasyon düzeyleri arasında (problem odaklı tepki, duygu odaklı tepki, dışavurumcu tepki, cezalandırıcı tepki, küçümseyici tepki) anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annenin duygusal sosyalizasyonu alt boyutlarından problem odaklı, duyguya odaklı ve dışavurumcu tepkiler arasında pozitif, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki

vardır. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri artıkça annelerin problem odaklı tepkiler ve dışavurumcu tepkiler gösterme düzeyleri de artmaktadır. Öte yandan, çocukların duygu düzenleme düzeyleri azaldıkça/düştükçe annelerin küçümseyici odaklı tepkiler ve cezalandırıcı tepkiler gösterme düzeyleri artmaktadır.

Güven (2013) tarafından yapılan araştırmada anne ve babanın sosyalleştirme tepkilerinden cezalandırıcı, küçümseyici duygu sosyalleştirme tepkilerinin çocuğun karşı gelme, hiperaktivite, davranım bozukluğu ile pozitif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre; Annelerin çocukların duygu sosyalleştirme becerilerini dikkate almaması, özensiz, sabırsız ve öfkeli yaklaşımları çocukların psikolojik durumlarını olumsuz etkilemektedir. Anne ve babanın katı disiplin ve otorite yöntemleri, aşırı baskı ve kontrolcü yaklaşım çocuğun duygularını ifade etme ve düşüncelerini söyleme becerilerin gelişmesini engellerken, bağımlı kişilik yapısı ya da davranış problemlerine de neden olabileceği bulgusuna ulaşılmıştır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Kız ve erkek çocukların ölçeğin 'Değişkenlik/olumsuzluk' boyutuna ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın erkek çocukları lehine olduğu bulunmuştur. Cinsiyete bağlı olarak okulöncesi öğretmenlerin algılarına göre çocukların ortalama puanlarına bakıldığında, erkek çocukların 'Değişkenlik/olumsuzluk' puanlarının/düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kız ve erkek çocukların ölçeğin 'Duygusal düzenleme' boyutuna ilişkin puanları (düzeyleri) arasında da anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın bu defa kız çocukları lehine olduğu bulunmuştur. Cinsiyete bağlı olarak okulöncesi öğretmenlerin algılarına göre çocukların ortalama puanlarına bakıldığında, kız çocukların 'Duygusal düzenleme' puanlarının/düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yağmurlu ve Altan (2010) yaptığı çalışmada da benzer bulgular bulunmuştur. Elde edilen bulgularda erkeklerin kız çocuklara göre daha agresif, daha tepkisel ve güç iddialı oldukları bulunurken kız çocukların sabırlı oldukları, duygu düzenleme puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular

problemin sonucunu destekler niteliktedir. Brown ve Dunn (1996), anne ve babaların kız çocukları ile daha çok iletişim kurması ve kız çocuklarının dil gelişimini erkek çocuklarına göre daha hızlı ilerlemesi nedeniyle kızların erkek çocuklarına göre duygularını anlama ve ifade etme becerilerinin daha iyi olduğu açıklamıştır (aktaran Kuebli ve Fivush). Cole, Waxler, Fox, Usher ve Welsh (2008), okul öncesi çocukların duygu düzenlemeye stratejilerini anlamaya yönelik araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuklar olumsuz öfke, kızgınlık ve üzüntü için daha çok duygu düzenleme stratejisi oluşturmuştur. Bulunan bir diğer sonuç dil gelişimin çocukların duygu düzenleme stratejilerinin farklılaşmasında büyük etken olduğudur. Bu araştırmalar dil gelişimi ve cinsiyetin çocukların duygu düzenleme becerisi üzerinde anlamlılık gösterdiğini ifade etmektedir. Buna karşın literatürde çocukların duyguları anlama ve düzenleme becerisi ile cinsiyetin farklılaşmadığı araştırmalarda bulunmaktadır.

Pons, Lawson, Harris ve Rosnay'ın (2003) 48-120 aylık çocukların duyguları düzenleme becerilerindeki bireysel farklılıkları inceledikleri araştırmasında da, duyguları düzenleme becerisinin çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı ifade edilmektedir. Kılıç'ın (2012) yaptığı araştırmada çocukların duygu anlama ve ifade etme becerisi arasındaki ilişkinin cinsiyet ile farklılaşmadığı bulunmuştur. Premo ve Kiel'in (2014) yaptığı çalışma anne sosyalizasyonun yeni yürümeye başlayan çocukların duygu düzenleme becerisinde cinsiyete göre farklılığı bulunmamıştır. Perez-Riviera (2008), annenin çocukları sosyalleştirme davranışları ve çocukların duygularını anlama becerilerini inceledikleri araştırmada diğer araştırmalara benzer olarak cinsiyet farkının çocukların duygu anlama becerisinde etkili olmadığı bulgusuna ulaşmıştır (aktaran Yılmaz, 2012).

Çocukların annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak ölçeğin 'Değişkenlik/olumsuzluk' boyutuna ilişkin düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Annesi yüksek lisans mezunu olan çocukların duygu düzenleme becerisinin değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu düzeyleri annesi diğer eğitim düzeylerinden mezun olan çocuklardan daha yüksektir. Yine annesi lise, yüksekokul ve üniversite mezunu olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri de annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir. Çocukların annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak duygu düzenleme becerisi ölçeğinin 'duygusal

düzenleme' boyutuna ilişkin puanları arasında ise anlamlı bir farklılaşma yoktur. Çocukların, annelerin eğitim düzeylerine bağlı olarak bulunan duygusal düzenleme puanları birbirine oldukça yakındır/benzerdir.

Araştırma sonuçlarına benzer literatür bulguları incelendiğinde çocukların duyguları anlama ve ifade etme becerilerinin incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Duygusal gelişimin bir parçası olan duyguları anlama ve ifade etme becerisi ile duyguları düzenleme becerisi biriyle etkileşim içindedir. Fabes ve arkadaşlarının (2001) okul öncesi çocuklar ile yaptığı çalışmada annenin eğitimi, ailenin gelir düzeyi, çekirdek/geniş aile gibi demografik değişkenlerin çocukların duygularını anlama becerileri ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kılıç'ın (2012) yaptığı çalışmada çocukların duyguları anlama becerilerinin annenin öğrenimine, mesleğine ve ailenin gelirine göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. İncelenen çalışmada annenin eğitim düzeyi ve çalışma durumundan ziyade annenin kişilik özellikleri, sosyal desteğinin ve sağlık durumunun çocukların duyguları anlama becerilerini ile daha ilişkili olabileceğinden bahsedilmektedir.

Araştırma sonucu annenin eğitim düzeyi faktörü ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı bulguya ulaşmamasına karşın; annenin eğitim düzeyinin çocuğun duygusal gelişimine etkisinin olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz'ın (2012) yaptığı çalışmada annenin eğitim düzeyinin çocukların sosyal problem çözme becerisini etkilediği bulunmuştur. İlkokul mezunu annelerinin çocuklarının sosyal problem çözme beceri puanları en düşükken, anneleri üniversite mezunu olan çocukların sosyal problem çözme beceri puanları en yüksektir. Çocukların duygusal gelişiminin bir boyutu olan sosyal problem çözme becerisi annenin eğitim düzeyine göre farklılaşırken Flannagan ve Hardee (1994) göre de anne çocuk iletişimin çocuğun sosyal ilişkilerinin gelişiminde etkisi önemlidir. Anne çocuk ilişkisi, annenin çocuğa yaklaşımı, çocuğun yaşadığı olumsuzluklardaki tepkisi çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde ve sosyalleşmesinde etkilidir (aktaran Yılmaz, 2012).

Çocukların cinsiyeti annelerin duygusal sosyalizasyonun hiçbir alt boyutu bakımından farklılaşmaya neden olmamaktadır. Boyutlara ilişkin, çocukların cinsiyetine bağlı olarak bulunan ortalama puanlara incelendiğinde birbirlerine çok yakın oldukları görülmektedir.



Yağmurlu ve Altan (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Annenin sosyalizasyonu ile okul öncesi çocukların mizaçları ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada annelerin kullandıkları olumsuz duygular ile baş etme stratejisi ile çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmayı destekler niteliktedir. Annenin duygusal sosyalizasyonun alt boyutlarının çocuğun cinsiyeti ile anlamlı fark olan bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

Annelerin eğitim düzeyinin, anne sosyalizasyonu ölçeğinin ‘Probleme odaklı tepki’ alt boyutu ile anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Yüksekokul, üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin probleme odaklı tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden daha yüksektir. Annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin ‘Duyguya odaklı tepki’ puanlarında (düzeyleri) da anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin duyguya odaklı tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden daha yüksektir. Annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin ‘Dışavurumcu tepki’ puanlarında (düzeyleri) da anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin dışavurumcu tepki puanları/düzeyleri, ilkokul/ortaokul ve lise mezunu annelerden daha yüksektir. Son olarak, annelerin eğitim düzeyinin, ölçeğin ‘Küçümseyici odaklı tepki’ puanlarında (düzeyleri) anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. İlkokul/ortaokul mezunu annelerin küçümseyici odaklı tepki puanları/düzeyleri diğer annelerden daha yüksektir.

Yağmurlu ve Altan’ın (2010) yaptığı çalışmada annenin sosyoekonomik durumu ile annenin sosyalizasyonu alt boyut olarak incelenmiştir. Sosyo ekonomik düzeyi ortalamanın üstünde olan anneler ile yapılan çalışmada annelerin çocuklarını daha çok duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler ve dışavurumcu tepkileri daha çok kullandıkları bulunmuştur.

Atay’ın (2009) çalışmasında annenin eğitim durumu ile çocuğun cinsiyetinin annenin duygu sosyalizasyonu tepkilerine aracılık etki ettiği bulunmuştur. Eğitim

durumu düşük olan annelerin negatif duygu sosyalizasyonu tepkilerini (cezalandırıcı, küçümseyici) daha sık kullandığı ve bunun da çocuğun olumsuz etkilediği ortaya konmuştur. Aydın (2010) yaptığı diğer bir araştırmada annelerin eğitim düzeyleri ve kendi duyguları ile baş etme stratejilerinin çocukları için uyguladıkları sosyalizasyonu stratejileri üzerinde önemli etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmalardan yola çıkılarak; öğrenim düzeyi yükseldikçe annelerin otoriter tutumu temsil eden, çocuğa ceza yöntemi ve güç kullanma gibi olumsuz uygulamaların azaldığı söylenebilir (Eisenberg, Vanschyndel ve Hofer, 2015).

Bu araştırma sonuçlarının anlamlılığına karşın Kılıç (2012), annelerin destekleyici olan (duyguya odaklanma, probleme odaklanma, dışavurumcu) ve destekleyici olmayan (küçümseyici ve cezalandırıcı) tepkilerinin annenin öğrenim durumu ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Fabes ve arkadaşları (2002), anne baba eğitim düzeyi, geniş/çekirdek aile olunmasının, aile gelirinin anne babanın tepkilerini anlamlı bir şekilde yordamadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde annenin duygusal sosyalizasyonu al boyutları ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki vardır. Annelerin olumsuz olaylarda çocuklarına en çok duyguya odaklanma tepkisi gösterdikleri ve çocukların duygu düzenleme boyutlarının alt boyutlarından en çok duygu düzenleme alt boyutunu kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin en az cezalandırıcı tepki ve küçümseyici tepki gösterdikleri ve buna bağlı olarak da çocukların değişkenlik/olumsuzluk boyutunu kullandıkları bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyi seçtikleri duygusal sosyalizasyon tepkisini etkilerken çocuklarına karşı cinsiyet farkı gözetmemektedirler. Çocuklar ise duygu düzenleme yöntemlerini tercih ederken cinsiyet faktörü anlamlılık kazanmıştır. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre duygu düzenleme alt boyutunu daha çok kullandıkları ortaya koyulmuştur. Kız çocuklarının özellikle dil gelişimlerinin erkek çocuklarına göre daha hızlı ilerlemesi, kızların öpidal dönemde elektra karmaşını atlamak ve anne ile baş etme ve babaya sahip olmak için duygularını ifade etme becerisinin erkeklere göre daha iyi olmasının bu sonuçları etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının anlamlılığı ve okul öncesi çocukların gelişim basamaklarında ailenin önemi bilinmektedir. Literatür incelendiğinde babanın da çocuğun gelişimindeki önemi göz ardı edilemez. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların gelişiminde aile faktörü göz önünde bulundurulduğunda araştırmacılara duygusal sosyalizasyon kavramını babalar ile de çalışabileceği önerilmektedir. Sosyalizasyon kavramının farklı alanlarda da çalışılması literatüre katkı sağlarken insanın toplumsallaşmasında kimlerin ve hangi faktörlerin etsinin ne kadar olduğu ortaya koyulabilir.

Eğitimciler çocukların gelişimlerini desteklemek ve çocukların sağlıklı büyümelerine yardımcı olmak için kendilerini eğitim alanında sürekli yenilemek ve çocuğun her türlü gelişim alanıyla ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Son yıllardan itibaren okul öncesi eğitimin önemi artmakta ve ailelerin çocuklarını anaokullarına gönderme oranı artmaktadır. Araştırma sonuçları göz önünde bulduğunda çocuğun duygu düzenleme becerisinin önemi ve okul öncesi dönemde ortaya çıktığı görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların tüm gelişim basamaklarına ait bilgiye sahip olması ve özellikle duygusal gelişimlerinin desteklenmesinde daha akademik bilgilere sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle yapılacak okul öncesi öğretmenlerine duyguları ifade etme, düzenleme ve duygu kontrolü ile ilgili seminerler ve hizmet içi eğitimler açılarak duygular konusunun günlük eğitim programına daha geniş yer verilmesi sağlanabilir.

Eğitimcilerin çocukların bilişsel ve fiziksel gelişimlerinin yanı sıra duygusal gelişimlerini destekleyici oyunlar, materyaller, eğitimler geliştirmesi, okul öncesi ve çocuğun bu alanda kendini geliştirmesini desteklemesi önerilmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre annelere çocuklarının duygusal gelişimini desteklemek konusunda büyük görevler düşerken, seçtikleri duygusal tepkilerin çocukların duygusal gelişimleri için ne kadar da önemli olduğu görülmektedir. Bundan yola çıkılarak; ailelerin çocukların yaşadıkları olumsuz duygular karşısında verdikleri tepkiler ve bununla nasıl baş etmeleri gerektiği konusunda destek almaları, çocukları ile kaliteleri vakit geçirmeleri ve çocuklarının duygularını ifade etme becerilerini desteklemeleri ve onları anlamaya çalışmaları, empati yapabilmeleri annelerin çocukları ile nasıl iletişim kurması gerektiği ve çocuklarının duygu düzenleme becerisine nasıl olumlu katkı sağlayacakları ile ilgili destek olabilir.

## 5. KAYNAKLAR

- Akgün, E.& Yeşilyaprak, B.(2011). anne çocuk oyun etkileşiminde niteliksel boyut: Anne çocuk oyun etkileşiminde niteliksel boyut: annelerin sözel ifadelerinden değerlendirilmesi, *Haccettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,40 20-11.
- Arı, R. (2005). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*,3(1) 163-213.
- Atay, S.Z. (2009). The relationship between maternal emotional awareness and emotion socialization practices. (Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, F. (2010). Maternal emotion regulation, socio-economic status and social context as predictors of maternal emotion socialization practices. (Yüksek Lisans Tezi).Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveynle bağlanmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (4),679-700.
- Baldwin, J. M. (1967). Habit and Accommodation in Development. *The Child* (pp.168-181). Ed. William Kessen, George Mendler. London: John Wiley & Sons Inc.
- Brownell, C. A., & Kopp, C. B. (Eds.). (2010). Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations. Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). Veri Analizi El Kitabı (3. baskı). Ankara: Pegem.

- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (7. baskı). Ankara: Pegem.
- Chen,F. (2015). Parents' perezhivanie supports children's development of emotion regulation: a holistic view. *Early Child Development and Care,185(6)* 851-867.
- Cole, P., Waxler, C.Z., Fox, N.A., Usher, B.A.&Welsh, J.D. (1996). Individual differences in emotion regulation and behavior problems in preschool children. *Journal Of Abnormal Psychology 105(4)* 518-529.
- Cüceloğlu, D. (1996).İnsan ve Davranış,6.Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 240-255.
- Çorapçı, F., Aksan, N. Aslan-Yalçın, D.& Yağmurlu, B.(2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması:sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi,17* (2), 63-74.
- Durmuşoğlu-Saltalı N.& Deniz, M.E. (2010). Duygu eğitimi programının okul öncesi eğitime devam eden altı yaş çocuklarının duygusal becerilerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice, 10(4)* 2105-2140.
- Eisenberg, N., VanSchyndel, S.K., & Claire Hofer(2015). The association of maternal socialization in childhood and adolescence with adult offsprings' sympathy/caring. *Developmental Psychology,15(1)* 7-16.
- Erden, M. & Akman., Y. (2011). Gelişim Psikolojisi. 12. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınları.

- Ertan, N. (2013). Okul öncesi çağıdaki çocukların "duygusal düzenleme" ve "baş etme stratejileri" arasındaki ilişkinin, "çaba sarf ederek kendini denetleme" aracılığıyla incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergin, H. (2003). İletişim becerileri eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının iletişim beceri düzeylerine etkisi. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N. & Bernzweig, J. (1990). Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Description and scoring. Tempe, AZ: Arizona State University. Unpublished Manuscript.
- Fantuzzo, J., Manz, P. H., & McDermott, P. (1998). Preschool version of the social skills rating system: An empirical analysis of its use with low-income children. *Journal of School Psychology*, 36(2), 199-214.
- Garner, P.W., Robertson, S. & Smith, G. (1997). Preschool children's emotional expressions with peers: the roles of gender and emotion socialization. *Sex roles*, 36(11) 675-691.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Kitapevi.
- Gren, S.B., Salkind, N. J. ve Akey, T.M. (2000). *Using SPSS for windows analyzing and understanding data*. New Jersey: Prentice Hall.
- Gümüş, N. (2014). Çocuk evlerinde bulunan kız çocukların sosyalizasyonu üzerinde niteliksel bir araştırma: Tekirdağ ili örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1) 133-144.

- Gürses, İ. & Klavuz, M.A.(2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2) 153-166.
- Hamamcı, Z. & Hamamcı, E. (2015). Çocuk gelişimi kuramları ve dil öğretmenleri için yansımaları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 4(1) 125-134..
- İmam, D. E.(2014).Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1)249-268.
- İşmen, E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 31(1) 111-124.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Socialization in traditional society: a challenge to psychology *International Journal of Psychology*, 19 145-157.
- Kalaycı, Ş., (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (2. baskı). Ankara: Asil.
- Kale-Karaaslan, Ü. (2012). Okul öncesi eğitimin ve diğer değişkenlerin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kandır, A., ve Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,14(14) 33-38.
- Kapçı, E. G., Uslu, R. İ., Akgün, E., & Acer, D. (2009). Psychometric Properties of The Turkish Adaptation of the Emotion Regulation Checklist.Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi/Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health, 16(1), 13-20.
- Kararsar, N. (1994) Bilimsel Araştırma Yöntemi.5. Basım, Ankara.

- Karasar, N. (1998). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 8. Basım. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kılıç, Ş. (2012). 48-72 aylık çocukların duyguları anlama becerisi ve annelerin duyguları sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki.(Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Konya.
- Kulaksizoglu, A. (1999). Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Kuyucu, Y. & Tepeli, K. (2013). 60-72 aylık çocukların akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1),91-100.
- Leech, N.L. (2005). SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation. London: Lawrance Erlbaum Associates Publishers
- Linberg, A.E.N., (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,19(1)1- 10.
- Malecki, C., & Elliot, S. (2002). Children's social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis. *School Psychology Quarterly*, 17(1), 1-23.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation:the dynamics, development and cognitive consequences of attachment- relatedstrategies. *Motivation and Emotion*, 27 (2), 77-102.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, 16(2), 361-388.



- Morris, A.S., Morris, M.D., Silk, J.S., Steinberg, L., Avcoin, K.J. & Keyes, A.W. (2011). The influence of mother–child emotion regulation strategies on children’s expression of anger and sadness. *Developmental Psychology*, 47(1) 213-225.
- Newland, R.P. & Crnic K.A. (2011). Mother–child affect and emotion socialization processes across the late preschool period: predictions of emerging behaviour problems. *Infant and Child Development*, 1(20) 371-388.
- Öcal, M. (1996). Ailede Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (3)187-206.
- Özbayrak, C. (2006). Türkiye örneğinde duygular ve bilişsel-duygu değerlendirme süreci. (Yüksek lisans tezi), Muğla üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Özdamar, K. (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler) (5. baskı). Eskişehir: Kaan.
- Özdemir, O., Özdemir, G. P., Kadak, M.T. & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4) 566-589.
- Premo, J.E. & Kiel, E.L. (2014). The effect of toddler emotion regulation on maternal emotion socialization: moderation by toddler gender. *American Psychological Association*, 14(4) 782-793.
- Rogers M.L., Halberstadt, A.G., Castro, V.L., Maccormack, J.K. & Garrett-Peters, P.(2015). Maternal emotion socialization differentially predicts third-grade children’s emotion regulation and lability. *American Psychological Association*, 1-10.

- Ruppert, F. (2014). Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları Ruhun Yaralarını Anlamak ve İyileştirmek. (Çeviren: Fatma Zengin). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Saltalı-Durmuşoğlu, N. (2010). Duygu eğitiminin okulöncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisi. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sargin, N. (2001). Çocuklarda Ruh Sağlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: the development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental psychology*, 33(6), 906.
- Şahin, G. & Arı, R. (2015). Okul öncesi çocukların duyu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2) 1-12.
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk dönemi dini gelişim özellikleri ve din eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(1) 207-220.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2006). Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi. İstanbul: Beta
- Şirin, A. (2008). Oluşturmacılığın kuramsal temelleri. *Marmara Coğrafya Dergisi* 17(1) 196-205.
- Tepeli, K. (2013). Çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi. *Journal of New World Sciences Academy NWSA-Humanities*, 8(1) 138-158.
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1 12-20.

- Türköz, Y. (2007). Okul öncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözüme ve açık bellek süreçlerine etkisi, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türköz, Y. (2014). Kritik Yıllar: Yaşamın İlk Üç Yılında Anne–Bebek İlişkisi. <http://www.yesimturkoz.Com>. Erişim Tarihi: 10.07. 2015.
- Ulutaş, İ. (2005). Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekâlarına Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K. & Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”, Ankara.
- Wessing, I., Rehbein, M.A., Romer, Achtergarde, S., Dobel, C., Zwitterbod P. ve ark. (2015). Cognitive emotion regulation in children: reappraisal of emotionalfaces modulates neural source activity in a frontoparietal network. *Developmental Cognitive Neuroscience*,2015(13) 1-10.
- Wong, M.S., Mcelwain N.L. & Halbertadt, A.G., (2009). Parent, family, and child characteristics: associations with motherand father-reported emotion socialization practices. *Journal of Family Psychology*, 23(4) 452-463.
- Yağmurlu, B. & Altan, Ö. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in turkish preschoolers. *Infant and Child Development*,19 (1) 275-296.
- Yavuzer, H. (1990).Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana-Baba Okulu, İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi*. 18. Basım, İstanbul:Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. ve ark.(2007). Evde çocuk bakımı ve eğitiminde, iletişim ve sorun çözme becerileri eğitimi: evde çocuk bakımı ve eğitimi elemanları üzerine bir araştırma, 4.Ulusalaraarası Çocuk ve İletişim Kongresi,İstanbul.

Yılmaz, E. (2012). 60-72 aylık çocukların duyguları anlama becerilerinin sosyal problem annelerin sözel ifadelerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,40 11-20.



## 6. EKLER

### 6.1.Ek-A Bilgilendirilmiş Onam Formu

#### BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

##### LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi *Aysu Sille* tarafından yürütülen “*Annenin Duygusal Sosyalizasyonu ile 48-72 Aylık Çocukların Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki İlişki*” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

#### 1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Annenin Duygusal Sosyalizasyonu ile Çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek
- Araştırmanın İçeriği: Annelerin olumsuz duygular ile başetme becerisini ve çocukların duygu düzenleme becerini ölçmek
- Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

#### 2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

İmzası:

**(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:**

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

İmzası:

*Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.*

## 6.2.Ek-B Ebeveyn Bilgi Formu

### EBEVEYN BİLGİ FORMU

1. Yaşınız \_\_\_\_\_

2. Medeni Durumunuz : ( ) Evli ( ) Boşanmış ( ) Bekâr

3. Eğitim Durumunuz:

- ( ) İlkokul  
( ) Ortaokul  
( ) Lise  
( ) Yüksek Okul  
( ) Üniversite  
( ) Yüksek lisans ve üstü

4. Çalışıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

5. Mesleğiniz: \_\_\_\_\_

#### Çocuğunuz ile ilgili bilgiler

1. Çocuğunuzun adı ve soyadı: \_\_\_\_\_

2. Çocuğunuzun doğum tarihi: Gün\_\_\_\_\_ Ay\_\_\_\_\_ Yıl\_\_\_\_\_.

3. Çocuğunuzun cinsiyeti: Erkek( ) Kız( )

4. İlk çocuk olup olmadığı: Evet ( ) Hayır ( )

5. Çocuğunuzun kardeşi var mı: Evet ( ) Hayır ( ) Evet ise kaç tane? \_\_\_\_\_

\*\*Sonuçların doğruluğu açısından soruları boş bırakmamanız araştırmacı için oldukça önemlidir.

**Değerli Katılımınız  
için Teşekkür Ederiz.**

### 6.3.Ek-C Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği

#### ÇOCUKLARIN OLUMSUZ DUYGULARIYLA BAŞETME ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELERE YER VERİLMİŞ)

1	2	3	4	5
Hiç Böyle Yapmam	Nadiren Böyle Yaparım	Belki Böyle Yaparım	Büyük Olasılıkla Böyle Yaparım	Kesinlikle Böyle Yaparım

**1) Eğer çocuğum hastalandığı ya da bir yerini incittiği için arkadaşının doğum günü partisine veya oyun davetine gidemiyorsa ve bundan dolayı öfkeli olursa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Çocuğumu sakinleşmesi için odasına gönderirim.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma kızarım.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma arkadaşları ile birlikte olabileceği başka yollar düşünmesi için yardımcı olurum (örneğin, bazı arkadaşlarını partiden sonra davet edebilir).	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma partiyi kaçırmayı büyütmemesini söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, öfkesini ve hayal kırıklığını ifade etmesi için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
f) Çocuğumu yatıştırırım ve kendini daha iyi hissetmesi için eğlenceli bir şeyler yaparım.	1	2	3	4	5

**2) Eğer çocuğum bisikletinden düşer, onu kırar ve sonra da üzülüp ağlarsa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Sakin kalırım ve endişelenmem.	1	2	3	4	5
b) Çocuğumu rahatlatır ve kazasını unutmamasını sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma bisikletin nasıl tamir edileceğini anlaması için yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma böyle bir durumda ağlamanın doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma ağlamayı bırakmasını yoksa bisiklete binmesine izin vermeyeceğimi söylerim.	1	2	3	4	5

**6) Eğer çocuğum arkadaşları ile birlikte yer aldığı bir grup faaliyetinde hata yaptığı için utanır ve ağlamaklı olursa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Çocuğumu rahatlatır ve daha iyi hissetmesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim.	1	2	3	4	5
c) Kendimi rahatsız ve utanmış hissederim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma kendini toparlamasını yoksa doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, yaşadığı utanma hissi hakkında konuşması için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma alıştırtma yapmasında yardımcı olacağımı ve böylece bir dahaki sefere daha iyisini yapacağını söylerim.	1	2	3	4	5

**7) Eğer çocuğum bir müsamere ya da spor faaliyeti nedeniyle seyirci karşısına çıkacağı için çok heyecanlanır ve kaygılanırsa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Çocuğuma, sırası geldiğinde kendini hazır hissetmesi için neler yapabileceğini	1	2	3	4	5



düşünmesinde yardımcı olurum (örneğin, biraz ısınma yapmak ve seyirciye bakmamak gibi).					
b) Heyecan ve kaygısının geçmesi için çocuğuma rahatlatıcı bir şeyler düşünmesini öneririm.	1	2	3	4	5
c) Sakin kalırım ve kaygılanmam.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma bebek gibi davrandığını söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma sakinleşmezse oradan hemen ayrılıp doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
f) Hissettiği heyecan ve kaygı hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5

**10) Eğer parkta çocuklar oyunlarına katılmasına izin vermedikleri için çocuğum ağlamaklı olursa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Sakin kalırım, keyfim kaçmaz.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma, ağlamaya başlarsa doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma, kendini kötü hissettiğinde ağlamasının doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğumu rahatlatırım ve mutluluk veren şeyler düşünmesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma başka şeyler yapmayı düşünmesi için yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma kendini birazdan daha iyi hissedeceğini söylerim.	1	2	3	4	5

**11) Eğer çocuğum diğer çocuklarla oynarken, onlardan biri çocuğumla alay attığı için bir anda titremeye ve gözleri yaşarmaya başlarsa, ben;**

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kesinlikle böyle yaparım
a) Çocuğuma bunu büyütmemesi gerektiğini söylerim.	1	2	3	4	5

b) Canım sıkılır, keyfim kaçar.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma toparlanmasını, yoksa doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
d) Diğer çocukların alaylı sözleriyle başa çıkabilmesi için neler yapabileceğini düşünmesinde çocuğuma yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu rahatlatırım ve bu keyifsiz olayı unutmaya için onunla bir oyun oynarım.	1	2	3	4	5
f) Alay edilmenin onu nasıl incittiği hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5

## 6.4.Ek-D Duygu Düzenleme  leği

### DUYGU DÜZENLEME ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELERE YER VERİLMİŞTİR)

AŞağıdaki listede bir çocuğun duygu durumu ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Verilen numaralandırma sistemini göz önünde bulundurarak çocuğun okul alanlarında (bahçede, sınıfta, yemekhanede vb.) bu davranışların her birini ne kadar sıklıkla yaptığınızı belirtiniz.

Bu Davranışı;

(1) HİÇ BİR ZAMAN/NADİREN

(2) BAZEN

(3) SIK SIK

(4) NEREDEYSE HER ZAMAN gözlemliyorum.

	<b>HiÇbir Zaman/ Nadiren (1)</b>	<b>Bazen (2)</b>	<b>Sık Sık (3)</b>	<b>Neredeyse Her Zaman (4)</b>
1. NeŐeli bir çocuktur.	1	2	3	4
2. Duygu hali çok deđiŐkendir ( ocuğun duygu durumunu tahmin etmek zordur çünkü neŐeli ve mutluyken kolayca �zg�n olabilir).	1	2	3	4
3. YetiŐkinlerin arkadaŐaŐa ya da sıradan (nötr) yaklaŐımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
4. Bir faaliyetten diğerine kolayca geçer kızıp sinirlenmez, endiŐelenmez (kaygılanmaz), sıkıntı duymaz veya aşırı derecede heyecanlanmaz.	1	2	3	4
5. �z�nt�s�n� veya sıkıntısını kolayca anlatabilir (orneğin; canını sıkan bir olay sonrasında uzun süre surat asmaz endiŐe veya �zg�n durmaz).	1	2	3	4
6. Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenebilir (huysuzlaŐır, öfkelenir).	1	2	3	4
7. yaŐıtlarının arkadaŐaŐa ya da sıradan (nötr) yaklaŐımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
8. Öfke patlamalarına, huysuzluk nöbetlerine eğilimlidir.	1	2	3	4
9. HoŐuna giden bir Şeye ulaşmak için bekleyebilir (orneğin, Őeker almak için sırasını beklemesi gerektiğinde keyfi kaÇmaz heyecanını kontrol edebilir.	1	2	3	4

## 7. ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu	T.C
Doğum Yeri	İzmit
Doğum Tarihi	25.05.1989
Medeni Durum	Evli
Ehliyet	Var. (B sınıf)

### EĞİTİM

2014-	Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı
2008- 2013	Abant İzzet Baysal Üniversitesi/ Fen Edb. Fakültesi/ Psikoloji Bölümü 3.14 /4.00
2003-2007	Cahit Elginkan Anadolu Lisesi / Eşit Ağırlık TM 100/ 77.68

### İŞ GEÇMİŞİ

- 2015-Ekim Özel Bilgi Köprüsü Kurumları- Kurum Psikoloğu (çalışıyor)
- 2014- Temmuz-2015 Eylül Açam Kreş ve Gündüz Bakım Merkezi/Sorumlu Müdür-Psikolog
- 2013 Kasım- 2014 Haziran/ Açam Kreş ve Gündüz Bakım Merkezi Part-time-Psikolog
- 2013 Eylül- 2014 Temmuz/ Özel Ailem Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi/ Psikolog
- 2013 – Haziran- Eylül/ Açam Kreş ve Gündüz Bakım Merkezi/Sorumlu Müdür-Psikolog.

## **PROJE VE STAJLAR**

20.08.2012- 30.08.2012 Smart Solutions

Stajyer – İnsan Kaynakları

11.06.2012-18.07.2012 Kocaeli Üniversitesi Araştırma Hastanesi Psikiyatri Bölümü

/Klinik Stajı

Stajyer- Psikolog

16.08-2011-  
14.09.2011

Birsev Özel Eğitim Okulu/ Eğitim stajı

Stajyer- Psikolog

## **KURS ve SERTİFİKALAR**

01.03.2014-  
01.05.2014

“Oyun Terapisi Eğitimi (Association for Play Therapy) 8 haftalık 2. Modül

02-04.04.2014

Çocuk Değerlendirme Testleri Eğitimi (Uygulayıcı Sertifikası)

21.10.2013-  
13.01.2014

“Oyun Terapisi Eğitimi (Oyun Terapileri Derneği) 13 haftalık 1. Modül

17.11.2009

Eginkan Vakfı “Sözsüz İletişim ve Beden Dili” Semineri

11.03.2010

“Keşke” siz Bir Yaşam İçin İletişim- Doğan Cüceloğlu Semineri

14-17.07.2010

Ankara Üniversitesi 15. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi  
“İletişim Çağında İletişimsizlik”

25-26.03.2011

İstanbul Üniversitesi Psikoloji Günleri “Hasta ve Hastalık”

06-08.12.2011

Ankara Psikoloji Günleri

9-10.03.2012

ODTÜ Psikoloji Günleri

25-28.04.2012

17. Ulusal Psikoloji Kongresi/ Boğaziçi Üniversitesi

**UYGULANAN TESTLER**

- Nöropsikolojik Testler (saat çizme, stroop, çizgi yönü belirleme, wisconsin, Londra kulesi, rspm, portegus, işaretleme testi)
- Çocuk Değerlendirme Testler; Otizm Farkındalık Testi, Gessel Testi, Aile Çiz Testi, Goodenough, Metropolitan Okul Olgunluğu Testi, Kosh Küpleri, Peabody, Frankfurter, Kent Eyg. Testi, AGTE, Porteus Labirentleri, Frosting Gelişimsel Gelişimsel Algı Testi,
- Projektif Testler; Aile Çiz Testi, Louisa Düss Psikanalitik Hikayeler, Beier Cümle Tamamlama